

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra trestního práva

Diplomová práce
TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Zpracovala : Linda Dušková
Vedoucí diplomové práce : JUDr. Bc. Petr Kybic Ph.D.

Plzeň 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, dne 20. března 2014

.....

Linda Dušková

Obsah

1. Úvod	4
2. Vymezení základních pojmů	6
2.1 trestní sankce- obecně	6
2.2 Pojem a účel trestu.....	8
2.3 pojem alternativních trestů a restorativní justice.....	11
2.3.1 Retributivní a restorativní justice	14
3. Historický exkurs	19
4. Právní úprava trestu domácího vězení de lege lata	21
4.1 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení.....	22
4.2 Obsah a podstata trestu domácího vězení	27
4.3 doplňující ustanovení trestu domácího vězení	31
4.4 přeměna trestu domácího vězení	34
5. Procesní úprava trestu domácího vězení	42
5.1 Nařízení výkonu trestu domácího vězení	42
5.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení.....	47
5.3 Následky nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení, odklad, přerušování, změna a upuštění od výkonu trestu domácího vězení	57
6. Závěr a úvahy de lege ferenda	60
7. Summary	64
8. seznam použité literatury	66

1. Úvod

Česká republika se řadí mezi země s tak vysokým počtem vězněných osob, že kapacita věznic je již nedostačující. Ze statistik vyplývá, že Česká republika je na 10. místě v žebříčku přehledu počtu vězňů v Evropě se 222 vězni na 100 tisíc obyvatel¹, 4. zemí v EU a 256. zemí na světě². V současné době si trest odnětí svobody ve věznicích odpykává kolem 21 tisíc vězňů, stav věznic je kritický, častým jevem bývá jejich přeplněnost a nedostatek financí. Současně neustále vzrůstají náklady na jednoho vězně a zvyšují se i náklady na správu věznic. Důvody je možné hledat v současném tradičním systému sankcí, které soudy v České republice ukládají, kde jednoznačně dominuje trest odnětí svobody delší 1 roku. Tento trend netrápí pouze Českou republiku, ale potýkají se s ním i ostatní vyspělé evropské státy. K 31.1.2012 se nacházelo ve vazebních věznicích 2 540 osob, což představuje 105,39% využitelnosti vazební věznice. Vězení začíná být stále zřetelněji místem, kde se shromažďují kategorie pachatelů, pro které částečně z důvodu nedostatečných financí a částečně z nedostatečné politické vůle neexistují žádné projekty, které by jim umožnily trest vykonat na svobodě,³ se stejným problémem se setkáme u obviněných, kteří čekají ve vazebních věznicích na verdikt soudce. S podobnými problémy se potýká většina západoevropských zemí stejně jako Severní Amerika. Většina těchto zemí proto hledá nějaká vhodná východiska mezi něž patří mnohem širší uplatňování alternativních trestů. Jedním z těchto alternativních trestů je trest domácího vězení. Zpracování současné právní úpravy tohoto alternativního trestu jsem si zvolila jako téma své diplomové práce, kde mezi hlavní důvody výběru byla právě aktuálnost zpracovávané problematiky.

Cílem práce je především podat přehledný a srozumitelný výklad současné právní úpravy trestu domácího vězení. Zároveň bych ráda po

¹ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Elektronický monitoring: základní informace a představení systému., 3M Electronic,s.13

² MEDIAFAX.CZ. Česko je 4.zemí s nejvyšším počtem vězňů na obyvatele [online]. [cit. 2012-11-15].

³ Právní rozhledy: Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. Praha: C. H. Beck, s. r. o., 1997, č. 12. ISSN 1210-6410,s. 620

provedené analýze současné právní úpravy vytipovala problémy se kterými se aplikační praxe setkává a v závěru navrhla jejich řešení.

Při zpracování své diplomové práce využívám zejména metody analyticko-deskriptivní a kompilační. Po úvodu jsem se zaměřila na vymezení základních pojmů se kterými se při zpracování tohoto tématu pracuje, jako jsou systém trestních sankcí, pojem a účel trestu, alternativní tresty a pojem restorativní justice. Třetí kapitola je věnována stručnému historickému exkursu do dané problematiky. Jádrem práce jsou kapitoly věnované rozboru současné právní úpravy a to jak hmotněprávní, tak i procesněprávní. Poslední kapitola je věnována úvahám dle lege ferenda a zhodnocení získaných poznatků.

Při zpracování práce jsem vycházela z dostupné odborné literatury reprezentované především odbornými periodiky, monografiemi a komentáři k trestnímu zákoníku. Zohledněna byla i aktuální judikatura obecných soudů i soudu Ústavního.

2. Vymezení základních pojmů

2.1 trestní sankce- obecně

Trestní právo disponující citelnými sankcemi je jedním z nepostradatelných prostředků určených k udržení společenského pořádku, k ochraně základních právních práv a svobod, hodnot a zájmů, na nichž má společnost eminentní zájem. Bez trestněprávních nástrojů by bylo řádné soužití v lidské společnosti nemyslitelné. Plnění této ochranné funkce je právním důvodem existence trestněprávních sankcí, vázaných na trestné činy předvídané trestním zákoníkem. Ochrany společnosti před trestnými činy má být dosahováno jak pohružkou trestními sankcemi, tak jejich ukládáním a výkonem.

Z povahy trestního práva plyne, že k ochraně těchto právních hodnot a zájmů jsou určeny sankce, které citelně zasahují do osobnosti sféry dotčené osoby. Trestní zákoník rozlišuje dva druhy těchto sankcí – tresty a ochranná opatření (§ 36, 39 a násl., 96 a násl.). Formy reakce na porušení práva, které tyto sankce představují, mohou být pro svou závažnost použity jen jako ultima ratio – poslední prostředek, v němž je spatřována jediná možnost, jak pachateli zabránit v páchání dalších trestných činů a u ostatních občanů společnosti posílit jejich důvěru v patřičnou účinnost právních norem. Tam, kde je to k ochraně právního řádu postačující, nutno dát přednost prostředkům jiných právních odvětví.⁴

Účel trestních sankcí - trestů a ochranných opatření není již v novém trestním zákoně vyjádřen (jeho vymezení je ponecháváno trestní nauce) a je nahrazen promítnutím obecných zásad trestání do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích. Tyto zásady formulované jak obecně pro všechny trestní sankce (§ 36 až 38), tak i speciálně pro tresty (§ 39 až 45) a ochranná opatření (§ 95 a 96) budou na rozdíl od proklamativního účelu sankcí přímo aplikovatelné na konkrétní případ. Účel trestání pak vyplývá nejen z těchto obecných zásad, ale i z celkového pojetí trestního zákoníku

⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 484

a zejména pak z jednotlivých ustanovení upravujících ukládání trestních sankcí. Obecné zásady trestněprávních sankcí je třeba lišit od předpokladů a podmínek pro ukládání sankcí. Zatímco obecné zásady je třeba chápat jako vůdčí ideje trestání, které vytváří právní prostředí pro ukládání sankcí, předpoklady a podmínky pak vymezují konkrétní kritéria pro jejich ukládání. Ani obecné zásady pro ukládání sankcí nejsou definovány v zákoně, ale jsou přímo promítnuty do formulací jednotlivých ustanovení upravujících obecné přístupy k ukládání trestních sankcí, ale i konkrétní tresty a ochranná opatření a jejich ukládání. Jde především o tyto základní zásady trestání i ukládání ochranných opatření:

- zásada zákonnosti, neboť sankce (tresty, ale i ochranná opatření) je možno ukládat jen na základě zákona (jde o společné východisko týkající se jak trestů, tak i ochranných opatření),

- zásada přiměřenosti (adekvátnosti, úměrnosti) sankce spáchanému trestnému činu, podle níž je rozhodujícím kritériem spáchaný trestný čin; tato zásada se uplatní zásadně u trestů, zatímco u ochranných opatření je možno její uplatnění jen v podobě negativního vymezení, kdy stanoví podmínky, za kterých nelze ochranné opatření uložit (srov. § 95 odst. 3),

- zásada individualizace použitých sankcí, na základě níž musí být druh a příp. i výměra sankce soudem ukládány s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem vztahujícím se jak k závažnosti trestného činu, včetně přitěžujících a polehčujících okolností (téměř výlučně u trestů), tak k možnostem sociální reintegrace pachatele a jeho poměrům (zvláště u ochranných opatření) a v neposlední řadě i s přihlédnutím k přiměřené satisfakci osob poškozených trestným činem,

- zásada personalit sankce, podle níž by sankce (trest i ochranné opatření) zásadně měla postihovat jen pachatele trestného činu a vliv na jeho okolí (zejména rodinné zázemí) by měl být minimalizován,

- zásada neslučitelnosti určitých druhů sankcí u téhož pachatele, která bude vyjádřena zákazem ukládat sankce shodné věcné povahy u jednoho pachatele,

- zásada humanity sankcí, z které vyplývá zákaz kruté a nepřiměřené sankce ve vztahu ke konkrétnímu pachateli a v konečném

důsledku i požadavek, aby tam, kde postačí k dosažení společensky prospěšného účelu sankce (trest nebo ochranné opatření) méně intenzivní, nebyla ukládána sankce intenzivnější, která nepostihuje vždy jen pachatele trestného činu, ale často i osoby jiné; tato zásada doplňuje svým negativním vymezením zásady předchozí a navazuje na obecné zásady ekonomie trestní hrozby a podpůrnou úlohu trestní represe.⁵

Přes nový, tj. implicitní způsob vyjádření účelu trestu je základním cílem trestu ochrana společnosti před trestnými činy a jejich pachateli, která představuje smysl existence samotného trestního práva.⁶

2.2 Pojem a účel trestu

Trestem rozumíme zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Trest, právní následek činu, na němž lpí vina, spočívá v právní újmě a ta je pachatelem pocíťována jako zlo a podle vůle zákonodárce má být jako taková přijímána. V našem trestním právu je trest prostředkem státního donucení, který stát používá k ochraně zájmů chráněných trestním zákoníkem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachatele. Jedná se o újmu na svobodě, majetkových nebo jiných právech odsouzeného, které může pachateli trestného činu uložit jen soud.⁷

Smyslem a účelem trestu v nejobecnějším smyslu je ochrana společnosti před kriminalitou. Žádné jiné cíle trestem sledovat nelze, což znamená, že trest nesmí být prostředkem řešení jiných společenských problémů. Účel trestu, vymezený dříve v ustanovení § 23 trestního zákona, byl koncipován jako struktura dílčích cílů a konečného cíle, jež spolu vytvářejí jeden celek. Trest ukládaný pachateli v sobě spojuje jak moment trestní represe a prevence ve vztahu k němu samotnému (individuální represe a individuální prevence), tak i moment výchovného působení na ostatní členy společnosti (generální prevence). Prevenci i represí je třeba chápat v každém individuálním případě vyváženě, neboť jenom potom individuální prevence působí jako prostředek prevence

⁵ Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)

⁶ Viz *Kratochvíl, V.*: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 472

⁷ *Jelínek, J. a kol.*: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 381

generální. Jde totiž o to, že generální prevence, která vychází z prevence individuální, má zajistit ochranný efekt ve vztahu k ostatním potenciálním pachatelům - platná právní úprava tak výslovně zdůrazňuje závislost generální prevence na prevenci individuální -, a dále že individuální prevence je chápána jako nástroj generální prevence. Uvedený poměr individuální a generální prevence nelze obracet. Pokud by se tak stalo, byla by narušena jednotu, resp. vyváženost prevence a represe a generální prevence, opřena především o odstrašení přísnou represí, by se stala prostředkem prevence individuální. Povýšení momentu trestní represe by ve skutečnosti znamenalo exemplární trestání, které je v rozporu s ustanovením § 23 trestního zákona.⁸

Dalším druhem trestněprávní sankce jsou ochranná opatření. Podobně jako tresty představují určitou újmu, spočívající v omezení osobní svobody a práv toho, komu jsou ukládána. Újma způsobená výkonem ochranných opatření však není jejich funkční složkou, ale jen nevyhnutelným účinkem jejich individuálně preventivního působení. Újma spojená s ochranným opatřením je prostředkem k dosažení individuálně preventivních účinků, kdežto újma v trestu má smysl, i kdyby žádných preventivních účinků dosaženo nebylo.⁹ Ochranná opatření na rozdíl od trestů v sobě neobsahují morálně politický odsudek činu. Lze je totiž uložit jak osobám trestně odpovědným, tak i osobám, které trestně odpovědné nejsou.

Výčet trestů, které je možné za spáchání trestného činu uložit je taxativně uveden v ustanovení § 52 TrZ, který vyjadřuje základní zásadu trestního práva hmotného „Nulla poena sine lege“- není trestu bez zákona. Ustanovení § 52 TrZ realizuje důležitou ústavní zásadu právního státu vyjádřenou v čl. 39 LPS, podle níž jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku lze za jeho spáchání uložit. Tuto ústavní zásadu přejímá trestní zákoník do § 37 odst. 1, podle kterého lze trestní sankce ukládat jen na základě trestního zákona, jímž se ve smyslu § 110 TrZ rozumí trestní zákoník (č. 40/2009 Sb.), zákon o soudnictví ve věcech mládeže

⁸ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 23. dubna 1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97

⁹ Novotný, O., Vanduchová, M. a kol.: Trestní právo hmotné I. Obecná část. 5., přepracované vydání. Praha: Aspi, 2007, s. 43

(č. 218/2003 Sb.) a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (č. 418/2011 Sb.). Za jakýkoli trestný čin je možné uložit jen ty druhy trestů, které jsou zde výslovně uvedeny, a to pouze za podmínek a v mezích uvedených v dalších ustanoveních trestního zákona (míněno podle § 110) – jde o zásadu legality trestání.

Ve smyslu § 52 TrZ může za spáchané trestné činy soud uložit pouze tyto tresty

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztrátu vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění.

Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak,

- a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
- b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest (§ 54).

Nový trestní zákoník mění celkovou filozofii ukládání sankcí, neboť zajišťuje naplnění principu, podle něhož je trest odnětí svobody chápán jako "ultima ratio". S tím souvisí i nové uspořádání hierarchie trestů ve prospěch alternativ, kdy soud by měl u méně závažných trestných činů nejdříve zvažovat možnost uložení jiných sankcí než trestu odnětí svobody (srov. § 54 odst. 2). Proto trestní zákoník stanoví v obecných zásadách pro ukládání trestních sankcí, že tam, kde postačí k dosažení účelu trestní sankce (trest nebo ochranné opatření) méně intenzivní, nesmí být uložena trestní sankce intenzivnější (§ 38 odst. 2), přičemž zároveň zakazuje uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce, neboť trestní sankce je třeba ukládat nejen s přihlédnutím ke spáchanému trestnému činu, ale i ve vztahu k osobě pachatele a k jeho osobním, rodinným a majetkovým poměrům (§ 38 odst. 1). V zásadě není důvod pro to, aby byl trest odnětí svobody zvažován u každého trestného činu, byť je stanoven pro každý trestný čin, neboť slouží jako poměrné kritérium pro typovou závažnost jednotlivých trestných činů. Při tomto pojetí je však třeba trestní sankce ukládat s přihlédnutím ke spáchanému trestnému činu, osobě pachatele a jeho poměrům, přičemž tam, kde postačí trestní sankce méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce citelnější.¹⁰

2.3 pojem alternativních trestů a restorativní justice

V průběhu dvacátého století se trest odnětí svobody stává dominantní sankcí. V průběhu druhé poloviny dvacátého století se však ukázalo, že účinek masově ukládaných trestů odnětí svobody z pohledu generální a individuální prevence není takový, jaký se očekávalo. Objevil se problém permanentní přeplněnosti věznic v jejímž důsledku se nápravné působení trestu odnětí svobody stalo problematickým.¹¹ Krize vězeňství vyústila v pochybnosti o stávajícím systému trestní justice a stávající trestní politiky, objevují se názory, že je třeba změnit chápání trestní

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

¹¹ Kalvodová, V.: Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s.109

spravedlnosti, protože staré pojetí je na prahu jednadvacátého století nevyhovující. Sílí snahy o nalezení jiných (alternativních cest) k tradiční reakci na zločin.¹² Jak výše uvedeno nový trestní zákoník upřednostňuje alternativní tresty před trestem odnětí svobody : „Pojem alternativní tresty tradičně zahrnuje tresty nespojené s odnětím svobody či s izolací pachatele od společnosti. Ukládají se na místo nepodmíněného trestu odnětí-svobody a měly by naplnit účel trestu stejně, jako kdyby byl na pachateli vykonán trest odnětí svobody.“¹³

Nový trestní zákoník upravuje následující alternativní tresty :

- 1) Domácí vězení (§60 TrZ).
- 2) Obecně prospěšné práce (§ 62 TrZ)
- 3) Propadnutí majetku (§ 66 TrZ).
- 4) Peněžitý trest (§ 67 TrZ)
- 5) Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§70 TrZ).
- 6) Zákaz činnosti (§ 73 TrZ).
- 7) Zákaz pobytu (§ 75 TrZ)
- 9) Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76 TrZ).
- 8) Ztráta čestných titulů a vyznamenání (§ 78 TrZ)
- 9) Ztráta vojenské hodnosti (§ 79 TrZ).
- 10) Vyhoštění (§ 80 TrZ)

V souvislosti s otázkou přechodu k alternativám se stále častěji hovoří o uplatňování tzv. restorativní justice. První známky krize klasického uplatňování trestu odnětí svobody se objevují v angloamerickém právním systému, kde se značně projevovala neúčinnost klasického systému trestu odnětí svobody spojeného s uvězněním pachatele. Začínají se prosazovat názory volající po posílení individualismu, posílení a rozšíření práv jednotlivce, zmírnění přetížení justice, zatížené především tzv. bagatelní kriminalitou a dále se začíná uvažovat o posílení práv obětí trestných činů. Stále více se uvažuje o

¹² Kuchta J., Válková. H., a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky.1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005 s.179

¹³ Kratochvíl, V. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 2.vydání. Praha: C.H.Beck, 2012s.551

myšlenku odklonu od klasického typu trestního řízení a začlenit tzv. alternativní tresty do trestního procesu.

Jako jeden z prvních se o alternativní řešení trestních věcí začal zajímat novinář Robert Martinson, který kritizoval ve svém článku pro časopis *Public Interest* způsoby řešení trestních věcí jak v angloamerickém, tak i v kontinentálním právním systému. Dle jeho názoru je trestný čin jakousi abnormalitou či nemocí, kterou je zapotřebí léčit pomocí různých terapií a probačních programů.¹⁴

V 70. letech se v Americe začal prosazovat program pod názvem „usmíření“ mezi pachatelem a poškozeným. Prvním takovým programem byl tzv. „Victim/Offender Reconciliation Program“, zrealizovaný v roce 1974 v Kanadě, ve městě Kitchener.¹⁵ V 90. letech 20. století se do celosvětového popředí dostávají náznaky restorativní (obnovující) justice, jako alternativa k retributivní (odplatné) justici. Model restorativní justice se nejprve objevuje od 70. let v USA a Velké Británii, později, jak uvedeno výše, se dostává do střední a východní Evropy.¹⁶ Narůstá potřeba reorganizace justice, zejména s ohledem na masivní nárůst vězeňské populace v rozvinutých státech a s tím související nárůst nákladů na financování vězeňství, čímž se jen potvrdila již několik desetiletí trávající skepse z tohoto způsobu reakce na trestný čin a miskou vah dále vyvažuje stále stoupající ochrana lidských práv, především s důrazem na jednotlivce.¹⁷

Původní hypotéza restorativní justice byla postavena na protikladu k odplatnému přístupu, pozdější poznatky spíše ukázaly, že jde o systém alternativní, doplňující, nikoli polární.¹⁸ Na trestný čin se pohlíží jako na sociální konflikt, kdy na straně poškozeného vzniká potřeba být vyslechnut, být zapojen do procesu a být odškodněn. Pachatelé by si zase měli uvědomit svoji odpovědnost za způsobenou škodu a odčinit ji.

¹⁴ *Public Interest*. What works?: question and answers about prison reform. 1974, č. 35., str. 22 – 54.

¹⁵ *Peachey, D. E.*: The Kitchener Experiment. In Wright, M., Galaway, B.: *Mediation and Criminal Justice: Victims, Offenders and Community*. London: Sage, 1989, str. 14 – 23.

¹⁶ *Sotolář, A. a kol.*: Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-350-7, str. 8.

¹⁷ *Karabec, Z.*: Koncept restorativní justice. In Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 5.

¹⁸ *Zehr, H.*: Úvod do restorativní justice. Praha: SPJ, 2003, ISBN 80-902-998-14, str. 10.

Ve střeoevropském kontextu se o prvcích restorativní justice hovoří především s reformami trestání mladistvých¹⁹.

2.3.1 Retributivní a restorativní justice

Retributivní justice

Nutnost fungování společnosti jako celku je světu známá již velmi dlouho. Absence jasných pravidel zpravidla společnost rozdělovala. Základem fungující společnosti jsou určitá pravidla chování, jimiž se společnost řídí. Dávné chápání spravedlnosti spočívalo na odplatě a vyrovnání. Prosadil se princip „oko za oko, zub za zub“, tedy způsobit stejnou újmu pachateli, jakou on způsobil oběti, být potupen, zahanben, popraven, nebo měl možnost vyhnout se trestu zaplacením odškodného oběti²⁰ Nazírání na přiměřenost a vhodnost společenské reakce na spáchaný trestný čin, je historicky a kulturně podmíněna. Liší se v jednotlivých kulturně-civilizačních oblastech a mění se v průběhu času.

„V pojetí tradičního modelu **odplatné** neboli trestající (**retributive**) justice byl, a doposud do značné míry stále je, primární obětí trestného činu stát. Všechny síly a prostředky jsou soustřeďovány na ochranu státu (společnosti, kterou reprezentuje), před pachateli, kteří ohrožují veřejný zájem. Konkrétní oběti je přisuzováno spíše pasivní postavení, takže se výkonu trestní justice zúčastňuje jen v poměrně malém rozsahu a pouze v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody“.²¹

Klasické pojetí trestní justice je neodmyslitelně spjato s trestem odnětí svobody. Počet osob, kterým je trest odnětí svobody uložen, se neustále zvyšuje. Tím však dochází k přetěžování kapacit věznic a rostou i nároky na státní rozpočet.

„Vyvstává i otázka, zda tradiční trestní justice reflektuje na potřeby obětí trestných činů, zda je dostatečně zajištěna ochrana jejich práv. Rozvíjejí se různé, viktimologicky orientované přístupy k problematice trestání a zacházení s pachateli, které usilují o zlepšení postavení obětí v

¹⁹ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A. a kol.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ISBN: 978-80-7400-350-9, str. 1199.

²⁰ Karabec, Z.: Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 6

²¹ Sotolář, A., Pury, F., Šámal, P.: Alternativní řešení trestních věcí v praxi, Praha, C. H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-350-7, str. 8

trestním procesu a o účinnější zajištění jejich práv na odškodnění újmy, kterou utrpěly v důsledku trestního jednání pachatele, a o dosažení přiměřené satisfakce“.²² Zájem státu na potrestání pachatele ustupuje do pozadí a do popředí se dostává zájem na větší ochraně a posílení práv poškozeného. Všechny tyto myšlenky se zrodily v polovině 20. století, kdy dochází k nemalým změnám v oblasti trestní justice.

Odborná literatura řadí mezi znaky retributivní justice tyto:

- trestný čin je definován jako újma způsobená státu
- následkem trestného činu je adversární nebo inkviziční proces
- pozornost je soustředěna na zavržení pachatele
- trestání vychází z viny minulosti
- právo na spravedlivý proces garantuje spravedlnost
- delikt je chápán jako konflikt mezi jednotlivcem (pachatelem) a státem
- stát se soustředí na potrestání pachatele, práva oběti jsou potlačena a opomíjena
- způsobená újma není závazkem vůči konkrétní oběti, nýbrž vůči státu
- pachatel je pasivním účastníkem procesu
- odpovědnost pachatele za trestný čin vede k jeho potrestání
- morální, sociální a ekonomické aspekty nejsou zohledněny
- jakákoli lítost pachatele nad způsobeným trestným činem není nijak zohledněna
- výsledek trestní věci je závislý na aktivitě profesionálů, jimiž jsou policisté, soudci a obhájci.²³

²² Karabec, Z.: Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, str. 5

²³ Srov: Větrovec, V., Nedorost, L., Otoupalíková, J.: Restorativní a retributivní justice. [online]. 2005. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy Univerzity: Katedra sociální pedagogiky. Dostupný : http://www.ped.muni.cz/wsocedu/virtual/pdf/Nedorost_Mediace2-3%20-ASPI%20restorativeretribut.pdf

Restorativní justice

Koncem 20. století se dostává do popředí myšlenka odbourání státního monopolu v justici a posílení role přímých účastníků, jimiž jsou pachatel a poškozený. Začínají se projevovat konkrétní představy o restorativní justici.

„Pojem restorativní justice (z anglického restore – obnovit, navrátit do původního stavu) je označení, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky“²⁴.

Restorativní justice je založena na zcela odlišné filosofii, než-li retributivní trestající justice. Restorativní justice upřednostňuje navázání vztahu pachatele s poškozeným, který vede k aktivní spolupráci na odčinění spáchaného trestného činu.

„Koncepte restorativní justice je tedy chápána jako úsilí o obnovení trestným činem narušeného či ohroženého systému chráněných hodnot a sociálních vztahů“²⁵.

Jedná se tedy o model trestní justice založený primárně na respektování práv oběti, na spolupráci pachatele s poškozeným a mimosoudním projednání trestních věcí.

Restorativní justice vychází z premisy, že tradiční trestní justice vyčerpala své možnosti a není schopna nadále řešit stále narůstající problémy, jako je nárůst kriminality, enormní zatížení soudů, ekonomické vyčerpání, nedostatečná kompenzace újmy oběti trestné činnosti a podobně.

²⁴ Zehr, H.: Úvod do restorativní justice, Praha, Sdružení pro probaci a mediaci, 2003, ISBN 80-902-998-14, str. 26

²⁵ Sotolář, A., Pury, F., Šámal, P.: Alternativní řešení trestních věcí v praxi, Praha, C. H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-350-7, str. 9

Principy restorativní justice

Podle zakladatele restorativní justice se tato zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení²⁶.

Válková označuje restorativní justici za koncept založený na „*zdravém rozumu*“, který vychází ze způsobu vnímání zločinu, kdy je trestný čin narušením lidské integrity a mezilidských vztahů a vytváří závazek uvést věci do pořádku. V květnu roku 1996 byly přijaty Pracovní skupinou pro restorativní justici základní principy restorativní justice. Hlavním představitelem této práce byl Ron Claasen, spoluředitel Střediska pro studium konfliktu a mírového úsilí na Fresno Pacific College.

Mezi jedenáct základních principů zařadili tyto:

- 1) Trestným činem se primárně rozumí přestupek proti lidskosti a až druhotně porušení zákona
- 2) trestný čin je násilí spáchané na osobách a vztazích, ke kterému by nemělo docházet. Následkem je nebezpečí vyšší intenzity poškození, oslabení a znevážení pachatele a oběti, s minimální snahou spolupracovat se společností
- 3) Restorativní proces klade pozornost na bezpečí, opravu škod na vztazích fyzických škodách způsobených trestným činem
- 4) Primární oběť je ta, která je nejvíce zasažena trestným činem. Naproti tomu sekundární obětí se rozumí ostatní zúčastnění, jako jsou rodina, přátelé, svědci a pracovníci trestního soudnictví.
- 5) Pachatel by měl být poučen ve chvíli, kdy jsou uspokojeny obavy o bezpečnost oběti. Tím se pachatel napravil a povzbuzuje se ke snaze naučit se novému životu ve společnosti.
- 6) Restorativní justice se snaží neklást žádný nátlak, naopak klade důraz na dobrovolnou spolupráci již v raném stádiu řešení
- 7) Trestný čin by měl být projednán v rámci osob zúčastněných na trestném činu. Čímž máme na mysli nikoli jen pachatele a oběť trestného činu, ale i jejich rodiny a přátelé

²⁶ Zehr, H.: Úvod do restorativní justice, Praha: Sdružení pro probaci a mediaci, 2003, ISBN 80-902-998-14, str. 17

- 8) Pro případ odmítnutí spolupráce pachatele s obětí, restorativní justice počítá s vnějším orgánem, který plní funkci rozhodovací, jako náhradník za pachatele. Přesto důsledky rozhodnutí orgánu musí být v souladu s důstojností oběti, ale i pachatele
- 9) Restorativní justice počítá s umístěním nespolupracujících pachatelů, kteří představují riziko pro společnost, do zařízení, které klade důraz na jejich mysl a psychiku, kladné hodnoty a etiku. Zde by se měli dozvědět o dopadu jejich chování na oběť trestného činu
- 10) Dodržování dohod je základem navzájem si důvěřující společnosti
- 11) Restorativní justice uznává náboženské hodnoty a jejich morální a etické normy.

Karabec shrnuje principy restorativní justice takto²⁷:

- 1) Zločin nelze považovat za porušení společenského pořádku, ani za překročení právních a morálních pravidel, nýbrž za způsobení škody oběti a míru společenské nebezpečnosti
- 2) Způsobenou škodu je nutné chápat jako újmu materiální, fyzickou a psychickou. Dále jednoznačně narušuje sociální vazby, osobní a rodinný život a samozřejmě společenské postavení
- 3) Reakcí na zločin má být škoda a její následky odstraněny
- 4) Neusiluje se zde primárně o potrestání pachatele, ale o odstranění následků trestné činnosti
- 5) Zpřísnění trestní represe se považuje za kontraproduktivní
- 6) Pachatel by se měl aktivně podílet na náhradě škody
- 7) V případě pachatelovy pasivity na náhradě škody je k tomuto kroku donucen orgánem činným v trestním řízení – soudem
- 8) Pokud není možná dohoda mezi obětí a pachatelem trestné činnosti, nebo pokud spáchaný trestný čin je takového druhu, že jejich vzájemná dohoda není dostatečná, zasáhne orgán činný v trestním řízení
- 9) oběť trestného činu nemůže být donucena k dohodě s pachatelem, ani k vyjednávání o škodě.

²⁷ Karabec, Z.: Restorativní justice – sborník příspěvků a dokumentů, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, str. 7 a následující

3. Historický exkurs

Různé formy trestu domácího vězení se od nepaměti vyskytují napříč civilizacemi. V období starověku můžeme nalézt jednu z prvních zmínek o domácím vězení v Egyptě, kdy v roce 1011 nařídily úřady domácí vězení v podobě zákazu vycházení z domu iráckému vědci Alhacenovi, aby svými objevy neděsil vládnoucího Chalífa. Trest trval až do Chalífovi smrti a to celých deset let.²⁸ Přísný zákaz vycházení a trest domácího vězení byl v různých historických etapách většinou použit u lidí společensky a politicky nepohodlných, které však nebylo taktické za jejich názory odsoudit k trestu odnětí svobody²⁹. Na území Velkomoravské říše král Ludvík Němec v roce 863 uvalil domácí vězení za zradu na svého syna Karolomana. Domácí vězení si odpykával v Bavorském Regensburgu.³⁰ Trest „věčného domácího vězení“ byl rovněž uložen rytíři Janovi Vrabskému z Vrabí a to po povstání českých stavů proti panovníkovi Ferdinandovi I. Habsburskému v roce 1547.

V dlouhém domácím vězení byl po roce 1619 držen známý moravský šlechtic Karel Starší ze Žerotína³¹ K doživotnímu trestu domácího vězení byla odsouzena i Alžběta Balthoryová, která proslula jako údajná sériová vražedkyně mladých dívek. Na svém Čachtickém hradě zemřela v osamění 21. srpna roku 1614.

Po první světové válce byla dva roky na svém zámku ve Stráži nad Nežárkou vězněna operní pěvkyně Eva Destinová, která byla obviněna ze špionáže. Po únoru 1948 byl komunistickým režimem v domácím vězení vězněn kardinál Josef Beran. Nejprve měl zakázáno opustit arcibiskupský palác, později byl vězněn na mnoha dalších místech, kde byl pod přísným dohledem agentů STB.³²

²⁸ Foltýnová, L., Foltýn, L.: Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. Státní zastupitelství č. 6/2011, str. 21.

²⁹ Štern, P., Ouředníčková, L., Dobravová, D.: Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Portál, Praha, 2010, s. 216 ISBN 978-80-7367-757-2.

³⁰ Srov. Třeštíková, D.: Vznik Velké Moravy :Moravané, Čechové a střední Evropa v letech 791-871. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 384, ISBN 80-7106-482-3.

³¹ Kalista, Z.: Čechové, kteří tvořili dějiny světa. 3.ed. Praha, Garamond, 2009. s.198, ISBN 978-80-7407- 055-6

³² Vodičková, S.: Kněz, kterého se komunisté báli i po jeho smrti. Réunion. Časopis vojenského a špitálního řádu Sv. Lazara jeruzalémského- bohemia, 2009, č.6, s.5-8

Ze známých postav evropských dějin byli v domácím vězení vězněni např. Galileo Galilei nebo Napoleon Bonaparte, který si tento trest odpykával na ostrově sv. Heleny, kde 5.května roku 1821 zemřel . Trest domácího vězení spolu s přísným zákazem vycházení postihl také členy ruské carské rodiny Mikuláše II., kteří byli koncem dubna roku 1918 eskortováni do Jekatěrinburgu a následně byli všichni popraveni bolševiky.

Trest domácího vězení v podobě, ve které ho přibližně známe dnes, byl v českých zemích zakotven zákonem číslo 117/1852, ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27.5. 1852, který následně platil i na území Československé republiky až do roku 1950. Tento zákon upravoval dva druhy vězení z nichž první stupeň označovaný „vězení dle §244“ spočíval v zavření ve věznici bez želez, přičemž se odsouzenci, když může sobě výživu buď z vlastních prostředků nebo pomocí svých příslušníků opatřiti na vůli zůstává, kterak se chce zaměstnavati. Druhý stupeň, označován jako tuhé vězení, se od prvního stupně lišil tím, že strava a práce se odsouzenci poskytovala pouze taková, která byla povolena podle zvláštních předpisů.³³ Ustanovení § 262 výše citovaného zákona č. 117/1852 ř. z. umožňovalo *uložit „domácí vězení“ namísto „vězení prvního stupně“*. Podmínkou pro to, aby soud ponechal pachatele na svobodě, byl buď jeho slib, že se „pod nižádnou záminkou nevzdálí z domu“ (§ 246), anebo – pokud soudu takový slib nepostačoval – postavení stráže před jeho příbytek. Dalšími podmínkami takového soudního rozhodnutí byla jednak dosavadní bezúhonnost pověsti odsouzeného, jednak to, že by nemohl v případě uvěznění vykonávat své zaměstnání, resp. zajišťovat si obživu. Pokud odsouzený nedodržel stanovenou povinnost nevzdalovat se ze svého příbytku, byl uložený trest, resp. jeho zbytek, vykonán ve věznici.

Výše uvedený právní předpis platil na našem území i po roce 1918 a to na základě tzv. recepční normy (z.č. 11/1918). Zrušen byl až zákonem č. 86/1950 sb. ze dne 12.7. 1950. Tento nový zákon již trest domácího vězení neobsahoval a neobsahoval jej ani později vydaný trestní zákon ze dne 21.11. 1961- z. č. 140/1961 sb.

³³ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 817

4. Právní úprava trestu domácího vězení de lege lata

Domácí vězení představuje dlouho očekávaný nový druh alternativního trestu a zároveň také jednu z výrazných novinek, kterou byl nový trestní zákoník prezentován i ve vztahu k široké veřejnosti.

Trest domácího vězení má svůj původ v zámoří, v USA začal být užíván již v osmdesátých letech 20. století, v Evropě se v různých podobách můžeme s tímto trestem setkat ve Velké Británii, Francii, Belgii, Nizozemí a Švédsku. V Německu a ve Švýcarsku se s touto sankcí prozatím experimentovalo. Od jeho zavedení se očekává další snížení podílu ukládaných nepodmíněných trestů odnětí svobody, neboť tato moderní sankce představuje určitý kompromis mezi omezením svobody pachatele trestného činu a jeho ponecháním na svobodě, je nejprůšnější alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a mohl by být využíván např. i v těch případech, kdy se ostatní alternativní tresty jeví jako příliš mírné řešení daného případu. Sama důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku chápe tento trest jako alternativu především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, která by měla být ukládána osobám, jež je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim.³⁴

Současná hmotněprávní úprava trestu domácího vězení je obsažena především v trestním zákoníku a to v obecné části v hlavě páté - „trestní sankce“, oddílu pátém - „ukládání a výkon jednotlivých trestů“ a to v ustanovení § 60 a §61 TrZ. Na to navazuje procesní úprava obsažena v trestním řádu v hlavě dvacáté první - „vykonávací řízení“, oddílu třetím „výkon trestu domácího vězení“. Podzákoným předpisem vztahujícím se k tomuto druhu trestu je pak vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

³⁴ Ščerba, F.: Právní úprava nových alternativních trestů. Bulletin advokacie č.10/2009, s.86

4.1 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení

Dle ustanovení § 60 ods.1 TrZ může soud uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže:

a) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu a

b) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

Z textu citovaného ustanovení vyplývá několik základních podmínek pro uložení tohoto trestu, které musí být splněny komulativně.

a) lze ho uložit jen za spáchání přečinu. Přečinem jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody z horní hranicí trestní sazby do pěti let (§14odst.2TrZ)

b) soud dospěje k závěru, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele postačí uložení trestu domácího vězení, a to popřípadě i vedle jiného trestu.

Dle ustanovení § 39 odst.2 TrZ jsou povaha a závažnost trestného činu určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.

Povahu trestného činu určují především zákonné znaky té skutkové podstaty, která byla tímto činem naplněna (zejména druh a význam porušeného nebo ohroženého zájmu chráněného trestním zákonem, jednání charakterizující objektivní stránku trestného činu, forma zavinění), a dále též konkrétní okolnosti, za nichž byl trestný čin spáchán (způsob provedení činu, pohnutka, záměr nebo cíl pachatele a míra jeho zavinění,

druh a okruh způsobených následků, existence okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, polehčujících a přitěžujících okolností).

Závažnost trestného činu pak vyplývá zejména z toho, s jakou intenzitou, v jaké výši nebo v jakém rozsahu byly naplněny jednotlivé znaky trestného činu, o jak typově závažný trestný čin jde, jak významné okolnosti charakterizují pachatele, jak intenzivně byly naplněny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, polehčující a přitěžující okolnosti, kolik takových okolností pachatel naplnil atd .

Osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele se rovněž týkají hodnocení jeho osoby, nesouvisí ovšem přímo se spácháním trestného činu. Tyto poměry pachatele mohou přesto ovlivnit úvahy o trestu. Jde totiž o okolnosti, které charakterizují osobu pachatele jako objektu trestu, a o okolnosti, pro které je stejný trest pro různé pachatele různě citelný. V podstatě půjde o osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele, které existovaly nikoli (jen) v době spáchání trestného činu, ale existují v době rozhodování o trestu. Je to např. momentální zdravotní stav pachatele a zdravotní stav jeho rodiny, povinnost péče pachatele o početnou rodinu, těhotenství pachatelky, bytové poměry pachatele a jeho rodiny, zaměstnání pachatele a jeho výdělek, podnikatelská činnost pachatele a její ekonomické výsledky, společenské postavení pachatele, celková majetková situace pachatele a jeho rodiny apod. Může jít rovněž o některé z polehčujících okolností, jež se projevily až po spáchání trestného činu, např. tíživé osobní nebo rodinné poměry, které si pachatel sám nezpůsobil [§ 41 písm. e)].³⁵

„ V neposlední řadě je nezbytné zvážit, zda osoba pachatele je vůbec vhodná pro uložení domácího vězení. Je nutné, aby pracovníci probační a mediační služby zjistili, zda odsouzený má obydlí, kde trvale žije, protože trest domácího vězení není aplikovatelný u bezdomovců. Uložení domácího vězení se jeví jako vhodné u osob s určitými osobnostními zvláštnostmi jako těhotné ženy, tělesně nebo duševně postižené osoby, osoby nemocné AIDS a starší pachatelé“³⁶

³⁵ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 516-517

³⁶ Navrátilová, J.: Trest domácího vězení. Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 94-97

Soud musí svůj závěr o tom, že postačí trestu domácího vězení opřít o hodnocení povahy a závažnosti spáchaného přečinu a zároveň o hodnocení osoby a osobních poměrů pachatele především pak aktuální rodinné, sociální, zdravotní, ekonomické a pracovní situace. Nepostačí proto pouhé přesvědčení soudu o této skutečnosti, ale je zapotřebí řádně odůvodněný závěr. „Slovem „důvodné“ zákonodárce vyjadřuje jistou míru pravděpodobnosti, která je výsledkem kvalifikovaného odhadu soudu v otázce, jaký bude výsledný efekt trestu na pachatele a zda lze očekávat nápravu pachatele.“³⁷ Na základě tohoto obecně popsání přístupu by měl soud dospět k podloženému závěru o tom, že uložení trestu domácího vězení v konkrétní věci, ať již jako trestu samostatného, nebo i vedle trestu jiného, postačuje k potrestání pachatele, zejména ve smyslu prevence recidivy, a tím i dostatečné ochrany společnosti.³⁸

c) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Tato podmínka vedle snahy zainteresovat pachatele na výkonu trestu domácího vězení vyjadřuje požadavek zákonodárce, aby byl zjištěn souhlas pachatele s uložením trestu domácího vězení, což má zásadní význam při zvažování, zda uložit trest domácího vězení či jiný druh trestu. Jde zejména o to, aby negativní stanovisko pachatele k tomuto druhu trestu nebylo již od počátku překážkou v jeho výkonu a aby se uložení tohoto trestu nestalo jen formalitou, po které bude nutně následovat jeho přeměna v trest odnětí svobody podle § 61.³⁹ Písemný slib pachatele tak vyjadřuje vyslovení souhlasu s uložením tohoto druhu trestu a pachatel tím může dát jasně najevo, že tento druh trestu hodlá akceptovat a současně se může vyjádřit i k tomu, za jakých podmínek jej hodlá akceptovat- např. údaje o místě bydliště, kde se hodlá zdržovat, výměru trestu nebo i další podmínky, vyplývající z ustanovení § 60 odst. 3-6. Pokud pachatel písemný slib nedá, nemůže soud trest domácího vězení vůbec uložit a musí zvolit jiný druh trestu. Obsahem slibu je současně také to, že

³⁷ Kysela, K., Volevecký, P.: Trest domácího vězení. Trestní právo c. 7-8/2011, str. 8.

³⁸ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 822.

³⁹ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 822.

pachatel poskytne při výkonu kontroly k trestu domácího vězení veškerou potřebnou součinnost. Obsah pojmu potřebná součinnost vymezuje ustanovení § 4 odst. 1 vyhlášky číslo 456/2009 Sb. Součinnost odsouzeného při výkonu kontroly trestu domácího vězení spočívá zejména v umožnění kontroly přítomnosti odsouzeného v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem, včetně umožnění jeho vstupu do obydlí odsouzeného a ve spolupráci při plnění soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 trestního zákoníku směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, při plnění výchovných opatření a při kontrole, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu.

Nejvyšší přípustná doba trvání trestu domácího vězení je stanovena na dobu dvou let, tato doba je maximální, nelze ji v žádném případě přeskočit. Z textu zákona je zřejmé, že zákonodárce u tohoto druhu trestu nestanovil žádnou spodní hranici a proto může být tento trest uložen i v rádech dnů nebo týdnů. Je však otázkou, zda by takto krátká doba výkonu trestu nepostrádala svůj výchovný smysl. „Zahraniční praxe ukazuje, že trest domácího vězení je ukládán nejčastěji řádově v měsících, a nikoli v letech, proto lze předpokládat, že doba blízcí se horní hranici trestní sazby dvou let bude spíše výjimkou. Naproti tomu česká úprava trestu domácího vězení je specifická v tom, že umožňuje soudu poměrně široké modifikace konkrétního vymezení rozsahu domácího vězení ve smyslu § 60 odst. 4, protože je možné, aby soud stanovil trest domácího vězení např. v podobě tzv. víkendového trestu, kdy by odsouzenému pachateli určil s ohledem na jeho specifické zaměstnání, rodinné či jiné poměry, aby se zdržoval v určeném obydlí nebo jeho části jen ve dnech pracovního klidu a pracovního volna, anebo i jiných několika dnech v týdnu (nikoli tedy každého dne v týdnu)".⁴⁰

Jako samostatný trest může být trest domácího vězení uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě

⁴⁰ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 820, dále k tomu srov. K trestu domácího vězení v Nizozemí viz zejména: Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo, 2005, č.12 s. 7-12

a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. I pro tento trest platí obecné pravidlo § 53 odst. 1 TrZ, že vedle trestu, který stanoví trestní zákon za některý trestný čin, lze uložit i jiné tresty uvedené v § 52. Stejně tak pro tento trest platí ustanovení § 53 odst. 2 TrZ dle něhož může být domácí vězení uloženo jako samostatný trest, i když trestní zákon na některý trestný čin takový trest nestanoví. Trest domácího vězení je však alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a měl by být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, jejich osobě i možnostem jejich resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim. Za této situace by soud mohl uložit trest domácího vězení jako samostatný.

Výše stanovená kritéria § 39 TrZ budou vodítkem soudu pro rozhodnutí, zda trest domácího vězení uloží jako trest samostatný nebo zda jej bude potřeba zkombinovat s dalším trestem ochranným opatřením, nebo některým z přiměřených omezení nebo přiměřených povinností. Jako vhodná kombinace by mohlo být uložení trestu domácího vězení vedle některého trestu majetkové povahy a to zvláště v situaci, kdy by pachatel získal trestným činem majetkový prospěch. Z ustanovení z § 53 odst. 1 TrZ však vyplývá, že trest domácího vězení nemůže soud uložit vedle trestu odnětí svobody a trestu obecně prospěšných prací. Důvodem pro neslučitelnost určitých druhů trestů je buď nežádoucí kumulace jejich účinků, které jsou podobné, anebo jde o zachování alternativního charakteru některých druhů trestů vůči odnětí svobody. Trest domácího vězení dle §§ 60 a 61 TrZ a obecně vedle jakéhokoliv trestu odnětí svobody ve smyslu § 52 odst.2 TrZ, nejen nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale ani podmíněného odsouzení trestu odnětí svobody a podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem. Hlavním důvodem je, že TrZ nestanoví, že by se neslučitelnost týkala jen nepodmíněného trestu.⁴¹

⁴¹ Púry, F.: Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. Trestně právní revue, č.1, 2010

Z povahy věci se dále bude vylučovat uložení trestu domácího vězení vedle trestu vyhoštění a zákazu činnosti, neboť cílem trestu domácího vězení je zachování pracovních vztahů a podmínek k zaměstnání, aby si mohl odsouzený v průběhu trestu vydělávat na živobytí⁴². Pokud jde o ochranná opatření, nebude přicházet zásadně v úvahu uložení domácího vězení pachateli, u kterého jsou splněny podmínky pro uložení ochranných opatření ústavního ochranného léčení, zabezpečovací detence a u mladistvého nadto ještě i ochranné výchovy.⁴³

4.2 Obsah a podstata trestu domácího vězení

Vlastní obsah trestu domácího vězení vymezuje trestní zákoník v ustanovení § 60 odst. 3. Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; poskytovatel zdravotních služeb je povinen na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Výše uvedené důležité důvody bránící odsouzenému v řádném výkonu trestu jsou zákonem stanoveny pouze demonstrativním výčtem a lze si proto představit i jiné důležité důvody na straně odsouzeného, které v konkrétním případě soud uzná jako opodstatněné. Z logiky věci vyplývá, že by se mělo jednat o důvody, které vyvstaly až během výkonu trestu domácího vězení, neboť v případě, že by existovaly již v době rozhodování soudu o uložení trestu, měl by je soud buď zohlednit při stanovení rozsahu trestu domácího vězení nebo uložit jiný druh trestu. Zákonný rámec soudní individualizace a konkretizace podmínek výkonu trestu domácího vězení je obsažen v § 60 odst. 4 TrZ. Soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat

⁴² Púry, F.: Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. Trestně právní revue, č.1, 2010

⁴³ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, s.825.

v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna. Toto ustanovení zdůrazňuje, že se jedná o trest, který nahrazuje trest odnětí svobody a je proto zapotřebí, aby tento trest byl dostatečně důrazný a pokryl náležitě dobu, kterou by jinak odsouzený věnoval svým rekreačním nebo jiným aktivitám.⁴⁴

Trestní zákoník ve své původní podobě v § 60 odst. 3 tuto otázku upravoval tak, že pokud soud nestanovil jinak, byl odsouzený povinen (nebránily-li mu v tom důležité důvody) zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin. Novelou č. 330/2011 Sb. došlo k vypuštění zákonného „vzoru“ stanovujícího rozsah domácího vězení, tedy obecného vymezení povinnosti odsouzeného setrvat v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna a ve všedních dnech od 20.00 do 05.00 hodin.

Zatímco do účinnosti této novely tedy soud měl na výběr, zda při ukládání domácího vězení využije tuto zákonem určenou specifikaci, anebo zda časový rozsah této základní povinnosti odsouzeného vymezí jinak (s přihlédnutím ke zvláštnostem daného případu, zejména pak k poměrům pachatele), od 1. 12. 2011 je vždy *povinen* v každém jednotlivém případě v rozsudku přesně vymežit, v jaké době nesmí odsouzený opouštět určené obydlí.

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb.

Důvodová zpráva tuto úpravu vysvětluje tím, že specifikace doby od 20.00 do 05.00 se v praxi ukázala být příliš návodnou pro soudní rozhodování, a to i navzdory možnosti vymezit tuto dobu odlišně.⁴⁵

Úvahy soudu o stanovení konkrétního rozsahu období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, by neměly záležet pouze na libovolném uvážení soudu, ale by měly respektovat základní zásady vymezené v § 37 a 38 TrZ a obecná ustanovení o ukládání trestů v § 39 a násl. TrZ. Vzhledem k tomu, že v současné době není zákonem stanovena žádná spodní hranice uvedeného časového období, upozorňují někteří autoři na možné negativní důsledky s tím spojené. Ščerba ve svém shora citovaném článku upozorňuje na problém spočívající v tom, že odstranění zákonné specifikace trestu domácího vězení a s tím související povinnost soudu v každém jednotlivém případě individuálně vymezit dobu, v níž se musí odsouzený zdržovat v určeném obydlí, může mít i negativní důsledky. Původní znění § 60 odst. 3 TrZ hovořící o tom, že pokud soud nestanovil jinak, musel se odsouzený v pracovních dnech zdržovat v určeném obydlí od 20.00 do 05.00 hodin, poskytovalo návod pro řešení otázky, jak závažnou a rozsáhlou újmu má domácí vězení pachateli způsobovat ve standardním (průměrném) případě. Jinak řečeno, pachatel odsouzený k domácímu vězení měl standardně setrvávat ve svém obydlí v pracovních dnech v součtu 9 hodin. Soud se přitom samozřejmě mohl od tohoto standardu odchýlit, neboť formulace uvedená v tomto ustanovení „... Nestanoví-li soud v rozsudku jinak...“ připouštěla soudní individualizaci trestu domácího vězení i v otázce rozsahu povinnosti pachatele setrvávat v určeném obydlí. Novela trestního zákoníku podle Ščerby nejenže neodstranila, ale naopak zvýraznila problém neurčitosti trestu domácího vězení. Jediný limit, jenž omezuje soud při stanovení rozsahu povinnosti pachatele setrvávat v určeném obydlí, představují obecné zásady pro ukládání trestu, a to zásada humanity (srov. § 37 odst. 2 TrZ) a zásada přiměřenosti (srov. § 38 odst. 1, 2 TrZ); s ohledem

⁴⁵ Ščerba, F.: Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb., [Trestněprávní revue 1/2012, s. 1] dále k tomu srov. Důvodová zpráva k zákonu č.330/2011Sb.

na tyto zásady by tak bylo v podstatě nepřípustné, aby soud uložil trest domácího vězení v nějakém extrémním rozsahu, např. v podobě permanentního domácího vězení čili v rozsahu 24 hodin každý den. Uvedené obecné zásady pro ukládání trestů však samy o sobě nejsou dostatečnou zárukou jednotného a předvídatelného stanovování rozsahu trestu domácího vězení. Bylo by proto užitečné, kdyby zákon určoval hranice, v nichž by se měla pohybovat pachatelova povinnost zdržovat se v určeném obydlí.

Konkrétní stanovení rozsahu a vymezení vlastní povinnosti pachatele zdržovat se v obydlí nebo jeho části je třeba přizpůsobit i charakteru a povaze trestného činu, kterého se pachatel dopustil, což může mít význam z hlediska účelu tohoto trestu, jímž je i potřeba zabránit mu v budoucnu v páchání obdobné trestné činnosti a ovlivnit jeho chování tak, aby se k ní již nevrátil (zde může být podstatná doba páchání trestné činnosti, styk se spolupachateli apod.)⁴⁶ Soudní individualizace umožňuje soudu stanovit odsouzenému povinnost zdržovat se ve svém obydlí nebo v jeho části různě. Jedna z možností je stanovit větší počet hodin například v rámci dnů pracovního klidu nebo pracovního volna a eliminovat tím například jeho sklony k užívání omamných a psychotropních látek nebo návštěv, nevhodného prostředí či osob. Na druhé straně pak soud může stanovit menší počet hodin v pracovních dnech a umožnit tím pachateli jednak vykonávat svou dosavadní práci a navíc například návštěvy rekvalifikačních, zájmových či studijních kurzů. Velmi významným kritériem bude nepochybně zajišťování péče o nezletilé děti nebo nemocné či jinak handicapované rodinné příslušníky.

Co se myslí pojmem obydlí je stanoveno v §133 TrZ, podle něhož se obydlím rozumí dům byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležejícím. Za obydlí se dle konstantní judikatury považuje vše, co slouží člověku k bydlení, to je kde má svou domácnost a své soukromí, kde má uloženy své osobní věci, např. rodinné fotografie, audio-video záznamy, prostory, které mu zajišťují rekreaci, ochranu jeho a jeho blízkých. Za obydlí se považuje i prostor sloužící třeba jen k

⁴⁶ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, s.827

přechodnému bydlení, například hotelový pokoj, zahrádkářské chatky, pokoj ve studentské koleji a to za předpokladu, že uživatelé poskytují soukromí a umožňují mu v nich realizovat základní potřeby a svým charakterem nejsou uzpůsobeny jen k nahodilému přebývání. Záleží tedy na způsobu užívání, nikoli na konstrukci stavby, či jiného zařízení. (R 36/88 nebo R1/80) Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.2.2002, sp.zn. 22Cdo 2534/2000 se domem rozumí nadzemní stavba(budova) spojená se zemí pevným základem .Tou se rozumí nadzemní stavba kde již jednoznačně a nezaměnitelně patrně alespoň dispoziční řešení prvního nadzemního podlaží. Dle rozhodnutí R 16/1993 se domem rozumí nejen vlastní bezprostředně obývaný dům, ale i všechny ostatní uzavřené prostory, které tvoří příslušenství domu, například sklep, půda, přilehlá ohrazená zahrada,ostatní vedlejší místnosti nebo uzavřený dvůr. Za dům však nelze označit objekty neuzamčené, opuštěné, neobývané, rozestavěné(R36/1998) 2 Nový občanský zákoník účinný od 1.1. 2014 definuje bytovou jednotku jako jedinou nemovitou věc, která zahrnuje vedle bytu také podíl na společných částech nemovité věci. Bytem se pak podle nového občanského zákoníku rozumí prostorově oddělená část domu sloužící k bydlení, vazba na rozhodnutí stavebního úřadu o tom, že místnost nebo soubor místností jsou určeny k bydlení, která byla vyjádřena v §2 písmeno b) ZoVB byla vypuštěna. Za jinou prostorou sloužící k bydlení lze označit například pokoje na svobodárnách, penzionech, domovech důchodců, studentských kolejí, nebo léčebnách či ústavech pro dlouhodobě nemocné.

4.3 doplňující ustanovení trestu domácího vězení

K posílení represivního a výchovného účelu trestu domácího vězení může soud dle § 60 odst. 5, uložit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem.

Podstatou přiměřených omezení a přiměřených povinností jsou určité „zásahy do svobody jednání a rozhodování pachatele“ v době výkonu trestu - tedy v rozmezí od odsouzení do skončení trestu domácího vezení. Na úvaze soudu pak záleží, zda přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uloží na celou dobu výkonu trestu či jen na jeho část. „Pachateli lze zakázat jak konání, které je nedovolené (zakázané právním řádem nebo rozhodnutím příslušného orgánu veřejné moci), tak konání, které je jinak právním řádem dovolené.“ Stejně tak může soud přikázat vykonat něco, k čemu pachatel jinak povinen není, ale „předmětem příkazu může být i konání, které je obsahem povinnosti, kterou odsouzený již má“⁴⁷ Povinnosti, které může soud uložit spočívají zejména v povinnosti podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona, podrobit se vhodným programům psychologického poradenství, zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů osob, zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku, veřejně se osobně omluvit poškozenému, nebo poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění. Vzhledem k tomu, že zákonodárce použil při konstrukci ustanovení § 48 odst.4 TrZ slovo zejména, jedná se o demonstrativní výčet přiměřených povinností a soud může díky tomu uložit i jiná přiměřená omezení a jiné přiměřené povinnosti, než v tomto ustanovení výslovně uvedené. Uložená přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti mají směřovat k tomu aby pachatel vedl řádný život. Konstantní judikatura považovala za vedení řádného života to, že pachatel dodržoval právní řád a další základní normy občanské povinnosti, plnil své povinnosti vůči státu i vůči společnosti, např. zaměstnavateli a rodině, nezneužíval svých práv proti spoluobčanům, nenarušoval občanské soužití v bydlišti, ani v zaměstnání a nedopouštěl se přestupků, jiných deliktů nebo trestných činů (srov. R

⁴⁷ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník: komentář, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009, str. 903.

19/1976,R 11/1968, TR NS 69/2010) Pojem řádného života se však neshoduje s pojmem bezúhonnost. Vedení řádného života však v současné době nelze omezovat dobrou pracovní morálkou, neboť, již neexistuje všeobecná pracovní povinnost a řádný život mohou vést i osoby, které nepracují, například studenti, ženy v domácnosti, důchodci, nebo osoby, které mají legální zdroj příjmů. Uložení povinnosti, aby pachatel podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem je důležitým prostředkem nápravy a resocializace pachatele, neboť od něj vyžaduje aktivní úsilí o nápravu nebo odčinění škodlivých následků trestného činu. Z uvedeného někteří autoři dovozují, že „při rekodifikaci trestního zákoníku byly vzaty v úvahu základní kriminogenní faktory (např. nedostatek pracovní kvalifikace pachatele, chorobné hráčství apod.), které mohou mít negativní vliv na výsledný efekt institutu trestání. Z tohoto důvodu je patrná snaha o jejich eliminaci“.⁴⁸

Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4, též některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé. Toto ustanovení rozšiřuje pro věkovou kategorii tzv. mladých dospělých možnosti soudu ve výběru vhodných opatření doplňujících trest domácího vězení. Zákon přesně nevymezuje, co se přesně myslí věkem blízkým věkem mladistvých a vymezení této hranice ponechává zákonodárce odborné kriminologické literatuře. V praxi se bude nejčastěji jednat o pachatele, který budou již fyzicky vespělý, avšak sociálně a duševně dosud nezralý. Půjde o pachatele ve věku kolem dvaceti let a v případě, že jejich rozumová a mravní vyspělost nebude stále na dostatečné úrovni nemusí být výjimkou ani věk dvacet jedna let. Těmto pachatelům může soud uložit vedle trestu domácího vězení některá výchovná opatření uvedená v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Podle § 15 odst.2 tohoto zákona patří mezi výchovná

⁴⁸ Kysela, K., Volevecký, P.: Trest domácího vězení. Trestní právo c. 7-8/2011, str. 11.

opatření dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou. Na rozdíl od přiměřených povinností a přiměřených omezení uvedených v § 48 odst.4 TrZ je výčet výchovných opatření obsažených v § 15 ZSM taxativní. Soud může výše uvedená výchovná opatření uložit pachateli ve věku blízkém věku mladistvých uložit jednak samostatně nebo i vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností stanovených v § 48 TrZ. Může je uložit buď na celou stanovenou dobu trestu domácího vězení nebo i na dobu kratší pokud to nebude vylučovat povaha a druh uloženého výchovného opatření.

4.4 přeměna trestu domácího vězení

Jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu. Přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.

Současně znění § 61 TrZ upravující přeměnu domácího vězení na trest odnětí svobody, přinesla novela trestního zákoníku č. 330/2011 Sb., týkající se následků porušení povinností odsouzeného, jež vyplývají z uložení tohoto trestu. Podle § 61 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 30. 11. 2011, ukládá-li soud trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok. Nerozhodne-li soud o uložení náhradního trestu v případě, že ukládá trest domácího vězení podle § 60 tr. zákoníku, je výrok o tomto trestu neúplný. Uvedená vada rozsudku přitom zakládá dovolací důvod podle 265b odst. 1 písm. k) tr. řádu a Nejvyšší soud může soudu nižšího stupně podle § 265l odst. 2 tr. řádu přikázat, aby takový neúplný výrok

doplnil. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. je dán tehdy, jestliže v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Jedná se tedy o případy, kdy buď nebyl učiněn určitý výrok, který tak v napadeném rozhodnutí chybí a činí jeho výrokovou část neúplnou, anebo v rozhodnutí určitý výrok sice učiněn byl, ale není úplný. Chybějícím je takový výrok jako celek, který není obsažen v určitém rozhodnutí, přestože podle zákona ho měl soud do výrokové části pojmout. Neúplným je takový výrok napadeného rozhodnutí, který neobsahuje některou podstatnou náležitost stanovenou zákonem.

V případě výroku o nepodmíněném trestu odnětí svobody bude výrok neúplný, jestliže soud nerozhodne o způsobu jeho výkonu (§ 56 tr. zákoníku), ohledně peněžitého trestu nebo trestu domácího vězení pak neúplnost výroku bude mj. zakládat ta skutečnost, že soud nestanovil náhradní trest odnětí svobody (§ 69 odst. 1 tr. zákoníku, § 61 odst. 1 tr. zákoníku), ač tak učinit měl. Podle § 61 odst. 1 tr. zákoníku ukládá-li soud trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok. Z dikce citovaného zákonného ustanovení jednoznačně vyplývá, že jestliže soud ukládá trest domácího vězení, je zároveň povinen uložit obviněnému pro případ, že by byl výkon této sankce zmařen, náhradní trest odnětí svobody. V tomto smyslu je rozhodnutí soudu podle § 61 odst. 1 tr. zákoníku postupem obligatorním. To znamená, že není-li o stanovení náhradního trestu rozhodnuto, stává se tím výrok o trestu domácího vězení podle § 60 tr. zákoníku výrokem neúplným (srov. usnesení NS ČR 3 Tdo 1339/2011-12). Novela trestního zákoníku však tento model opustila a zavedla systém přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody.

S účinností od 1.12.2011 může totiž soud přeměnit trest domácího vězení (a to i během jeho výkonu) na trest odnětí svobody, jestliže odsouzený výkon tohoto trestu maří některým z taxativně uvedených způsobů. Při rozhodování o přeměně je přitom soud vázán zákonným přepočítacím pravidlem, podle něhož každý i jen započatý den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody. Podobný model sekundárního sankcionování (tj. postihu reagujícího na porušení podmínek alternativního trestu) používá české

trestní právo u trestu obecně prospěšných prací a v rámci trestu domácího vězení jej používá např. slovenská právní úprava (srov. § 53 odst. 4 slovenského trestního zákona, tj. zákona č. 300/2005 Z. z.).

Výrok o náhradním trestu odnětí svobody podle § 61 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 12. 2011, nelze v odsuzujícím rozsudku přesně vymezit, neboť v době ukládání trestu domácího vězení není možné určit, zda ho obviněný vykoná celý, nebo dojde k jeho zmaření a v jakém časovém horizontu. Podle nové právní úpravy přesné vymezení trvání náhradního trestu odnětí svobody nepřichází v úvahu, když v době ukládání trestu domácího vězení není možné určit, zda ho obviněný vykoná celý, nebo dojde k jeho zmaření a v jakém časovém horizontu. V konkrétní situaci by proto byl výrok rovněž v rozporu se zákonem, když při stanovení náhradního trestu odnětí svobody je zcela nepodstatné jakou část trestu, resp. kolik dnů trestu domácího vězení obviněný řádně vykoná, protože při jakémkoliv zmaření trestu domácího vězení by musel vykonat celý náhradní trest odnětí svobody. Náhradní trest by pak nebyl poměrně zkrácen o dobu, po kterou obviněný řádně vykonal trest domácího vězení, jak to vyžaduje ustanovení § 61 odst. 1 tr. zákoníku ve znění účinném od 1. 12. 2011. (srov. rozsudek NS ČR 7 Tz 25/2012-27). Výhodou nové úpravy založené na přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody je proporcionalita této sekundárně ukládané sankce s ohledem na dobu, po kterou byl trest domácího vězení řádně vykonáván (respektován a dodržován). Je zřejmé, že podle nové právní úpravy se delší doba dodržování podmínek trestu domácího vězení projeví v kratší délce nepodmíněného odnětí svobody, jež bude uložen po porušení těchto podmínek. Lze se však domnívat, že ve srovnání s modelem založeným na náhradním trestu odnětí svobody budou převažovat spíše nevýhody přeměny domácího vězení na trest odnětí svobody.

Nevýhody nové právní úpravy přeměny trestu domácího vězení převážně vyplývají z toho, že povaha trestu domácího vězení vyžaduje, aby tento trest byl řádně vykonáván bezvýhradně jako celek. Odsouzený de facto předem ví, že pokud v rámci domácího vězení (např. jednorozhodného) opakovaně poruší své povinnosti např. zdržovat se ve svém obydlí, je ohrožen pouze krátkodobým nepodmíněným trestem odnětí

svobody, neboť soud většinou nerozhodne o přeměně ihned poté, co odsouzený poruší své povinnosti. Nový systém proto na odsouzeného nevytváří natolik dostatečný tlak, aby své základní povinnosti spojené s domácím vězením dodržoval a aby si čas od času během výkonu trestu „neodskočil“ mimo své obydlí např. i za účelem nějakého protiprávního jednání.

Jinými slovy, povaha trestu domácího vězení se spíše než trestu peněžitému (u kterého může v případě nezaplacení a zmaření jen jeho části nastoupit nařízení výkonu toliko *poměrné části* náhradního trestu odnětí svobody, srov. § 344 odst. 2 TrŘ) nebo trestu obecně prospěšných prací, blíží nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který nepochybně také musí být dodržován v plném rozsahu a pokud řádně dodržován není, nastupuje odpovědnost za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, za který je možné uložit třeba až pětiletý trest odnětí svobody [srov. § 337 odst. 3 písm. b) TrZ], což je evidentně velmi přísný následek.

Za další nevýhodu nové právní úpravy přeměny domácího vězení na trest odnětí svobody lze považovat skutečnost, že tento princip nedostatečně postihuje porušení jiných povinností odsouzeného, např. povinnost vést řádný život a podrobit se kontrole prováděnou za pomoci technických prostředků. Pro představu porušení povinnosti vést řádný život (třeba v podobě spáchání nového trestného činu či přestupku) bude nezdědko možné prokázat až poté, co bude výkon trestu domácího vězení ukončen, což ve svém důsledku bude znamenat, že již nebude existovat žádná nevykonaná část trestu domácího vězení, a nebude proto co přeměňovat na trest odnětí svobody. Zmiňovaný nedostatek současné právní úpravy trestu domácího vězení není tak zřejmý, neboť nová právní úprava po pachateli odsouzenému k trestu domácího vězení po hříchu nevyžaduje, aby po dobu výkonu trestu vedl řádný život.

Za lepší způsob postihu nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení lze tedy považovat spíše variantu založenou na náhradním trestu odnětí svobody, kterou naše právní úprava využívala doposud. Ta umožňovala důrazné potrestání porušování povinností odsouzeným, a poskytovala tím trestu domácího vězení podstatně větší

autoritu. Pokud by byla tato varianta v konkrétním případě pro odsouzeného příliš přísná, dalo by se to řešit např. zavedením institutu výjimečného ponechání trestu domácího vězení v platnosti, jak jej známe v souvislosti s podmíněným odsouzením a trestem obecně prospěšných prací (srov. § 65 odst. 3, § 83 odst. 1 a § 86 odst. 1 TrZ).

Důvody pro přeměnu domácího vězení na trest odnětí svobody jsou dle § 61 TrZ následující skutečnosti: pachatel se v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení či jinak maří výkon tohoto trestu, anebo že zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest. Z uvedeného je zřejmé, že současná právní úprava neuvádí jako důvod pro přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody povinnost, aby pachatel během výkonu trestu vedl řádný život.

V případě, že soud uloží alternativní trest, dává tím obžalovanému důvěru, že nebude trestnou činností opakovat. Pokud odsouzený následně spáchá další delikt již v době výkonu alternativního trestu, znamená to závažné porušení této důvěry, jehož adekvátním důsledkem může být přeměna alternativního trestu v trest odnětí svobody; tento následek by měl rovněž i posilovat autoritu alternativního trestu a důvěru veřejnosti v tento trest. S ohledem na to, že u trestu domácího vězení může soud uložit i přiměřené povinnosti a přiměřená omezení směřující k tomu, aby odsouzený vedl řádný život (srov. § 60 odst. 5 TrZ v novém znění), bylo by nepochybně logické a správné, kdyby řádný výkon trestu domácího vězení byl ze zákona podmíněn také vedením řádného života.

Povinnost v podobě vedení řádného života pachatele odsouzeného k trestu domácího vězení však není možné dovodit ze žádného ustanovení trestního zákoníku či trestního řádu. Důsledkem pak může být to, že když pachatel odsouzený k trestu domácího vězení v době výkonu tohoto trestu spáchá nový trestný čin (trest domácího vězení samozřejmě nedokáže vytvořit pro odsouzeného dokonalou překážku pro páchaní trestné činnosti) a bude za něj třeba i odsouzen ještě předtím, než uplyne doba, na kterou byl uložen trest domácího vězení, trest domácího vězení

musí přesto zůstat v platnosti, neboť nebyl naplněn žádný z důvodů pro přeměnu domácího vězení na trest odnětí svobody.

Podobný nedostatek obsahovala i předchozí právní úprava domácího vězení před novelou provedenou zákonem č. 330/2011 Sb., neboť dle původního znění § 61 TrZ bylo možné výkon náhradního trestu odnětí svobody nařídít jen tehdy, když odsouzený zmařil výkon trestu domácího vězení. Zákon však mezi taxativně uvedenými důvody opravňujícími učinit takové rozhodnutí nevedení řádného života neuváděl (srov. § 61 odst. 2 TrZ ve znění účinném do 30. 11. 2011). Nová právní úprava zjevně tento významný nedostatek neodstranila, což svědčí o nepromyšlenosti citované novely trestního zákoníku.

Novela naopak nově vymezuje skutečnosti, jež mohou být považovány za porušení podmínek trestu domácího vězení a které následně mohou vést k přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody. Tyto nově vymezené skutečnosti řeší další nedostatek dosavadní právní úpravy trestu domácího vězení. Až do 30. 11. 2011 nepokládalo ustanovení § 61 TrZ za zmaření trestu domácího vězení porušení povinnosti pachatele poskytovat veškerou potřebnou součinnost probační a mediační službě při kontrole výkonu trestu domácího vězení, k jejímuž dodržování se podle § 60 odst. 1 písm. b) TrZ pachatel musí zavázat ještě před uložením tohoto trestu.

Pokud odsouzený úmyslně odepřel za předchozí právní úpravy poskytnout součinnost (např. nepustí probačního úředníka do svého obydlí, přestože tato povinnost vyplývá z § 334b TrŘ) nebylo možné jej za to přímo postihnout v podobě nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody; bylo možné vyvodit pouze odpovědnost za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. f) TrZ, neboť takové jednání se dalo považovat za závažné jednání směřující ke zmaření výkonu nebo účelu trestu ve smyslu tohoto ustanovení.

Novelizované znění § 61 TrZ prohlašuje za důvod pro přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody i jednání, kterým pachatel „jinak maří výkon tohoto trestu“. Tato obecná formulace jistě umožňuje

pod tento důvod subsumovat i odmítnutí odsouzeného poskytovat součinnost potřebnou k efektivnímu zajištění kontroly výkonu trestu domácího vězení, takže takové porušení písemného slibu pachatele lze již nyní přímo postihovat přeměnou tohoto trestu.⁴⁹

V souvislosti s mařením trestu domácího vězení byla v praxi řešena otázka, zda porušování podmínek výkonu trestu domácího vězení může naplňovat skutkovou podstatu přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. Soud dospěl k závěru, že citovaného přečinu se nemůže dopustit ten pachatel, který nedodrží podmínky výkonu trestu domácího vězení podle § 60 tr. zákoníku (např. tím, že se ve stanovené době nezdržoval v určeném obydlí). Trestní zákoník totiž obsahuje možnost přeměnit uvedený druh trestu v trest odnětí svobody postupem podle § 61 tr. zákoníku. Nejvyšší soud má za to, že s ohledem na tuto zákonnou úpravu výslovně postihující mařící jednání pachatele je vyloučeno, aby toto jeho jednání, které samo o sobě nenaplnuje znaky skutkové podstaty žádného jiného trestného činu, bylo možno posuzovat jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku s tím, že ze strany obviněného jde o jednání, kterým došlo ke zmaření výkonu nebo účelu trestu domácího vězení. Jestliže zákon v souvislosti s výkonem určitého druhu trestu výslovně stanoví důsledky („sankci“) pro případ, že pachatel uložený trest v určené lhůtě zaviněně nevykonává nebo zaviněně porušuje z něj vyplývající povinnosti či stanovené podmínky, popřípadě i jinak se dopouští jednání mařícího jeho výkon (srov. např. ustanovení § 69 odst. 2, 3 tr. zákoníku ohledně náhradního trestu odnětí svobody v případě peněžitého trestu, ustanovení § 65 tr. zákoníku o přeměně trestu obecně prospěšných prací, a dále i současné znění ustanovení § 61 tr. zákoníku o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody), pak nelze zároveň vyvozovat jeho trestní odpovědnosti za toto mařící jednání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. I když obviněný, kterému byl uložen trest

⁴⁹ Ščerba, F.: Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb., Trestněprávní revue 1/2012, s. 1

domácího vězení, mařil výkon tohoto trestu např. tím, že se ve stanovené době nezdržoval v určeném obydlí, nemohl již tímto samotným mařícím jednáním zmařit výkon trestu domácích vězení a dopustit se tak jednání uvedeného v § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku o trestném činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, neboť v takovém případě trestní zákoník upravuje postupy, jimiž se zajišťuje jiný způsob provádění dalšího výkonu tohoto trestu. U trestu domácích vězení jde o rozhodnutí podle § 61 tr. zákoníku o jeho přeměně v trest odnětí svobody, resp. podle úpravy účinné do 30. 11. 2011 o nařízení náhradního trestu odnětí svobody (srov. rozsudek NS ČR ze dne 28. května 2013 sp.zn. 11 Tz 17/2013).

5. Procesní úprava trestu domácího vězení

5.1 Nařízení výkonu trestu domácího vězení

V návaznosti na ustanovení § 60 a 61 trestního zákoníku doplnila novela trestního řádu provedená zákonem č. 41/2009 Sb. do hlavy dvacáté první o vykonávacím řízení samostatný oddíl třetí o výkonu trestu domácího vězení. Tato procesní úprava podrobně provádí úpravu hmotněprávní a reaguje tak i na hmotněprávní změny provedené zákonem č. 330/2011 Sb. Vzhledem k hmotněprávní podmínkám úpravy trestu domácího vězení je tento trest ukládán převážně okresními soudy a to buď rozsudkem nebo trestním příkazem.

Výrok o trestu domácího vězení v rozsudku, resp. trestním příkazu, podle hmotněprávní úpravy v období od 1. 1. 2010 do 30. 11. 2011 musel obligatorně obsahovat:

a) výměru trestu domácího vězení, který bylo možno uložit rozsudkem na maximální možnou délku až dvou let, zatímco trestním příkazem až na jeden rok [§ 314e odst. 2 písm. b)],

b) pro případ zmaření trestu domácího vězení výměru náhradního trestu odnětí svobody, a to až na jeden rok (§ 61 odst. 1 TrZ ve znění do 30. 11. 2011).

Kromě uvedeného mohl fakultativně ještě obsahovat:

odlišné vymezení rozsahu doby, ve které je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí (§ 60 odst. 3 TrZ ve znění do 30. 11. 2011), než jaké bylo upraveno zákonem

uložení přiměřených povinností nebo přiměřených omezení upravených v § 48 odst. 4 TrZ

uložení povinnosti, aby pachatel podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo

vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem (poslední dvě povinnosti podle § 60 odst. 4 TrZ ve znění do 30. 11. 2011), uložení pachateli ve věku blízkém věku mladistvých některého z výchovných opatření (§ 60 odst. 5 TrZ ve znění do 30. 11. 2011),

povolení navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

Podle současné hmotněprávní úpravy s účinností od 1.12.2011 rozsudek či trestní příkaz, kterým soud ukládá trest domácího vězení, obsahuje stejně jako dříve výrok o uložení trestu domácího vězení v konkrétní výměře, nepřesahující dva roky, v případě, že je ukládán trestním příkazem pak nejdéle jednorocní). Podle nové úpravy pak obligatorně obsahuje výrok, v němž soud podle § 60 odst. 4 TrZ přesně stanoví časové období, po které je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části. Toto období již není upraveno zákonem, a to ani subsidiárně pro případ, že by rozsudek takový výrok neobsahoval. Bez takového výroku by tak byl rozsudek nevykonatelný, chyběla by jeho podstatná část (připodobnit by to bylo možno chybějícímu výroku o zařazení odsouzeného do určitého typu věznice), takové pochybení by bylo možno zhojit pouze prostřednictvím mimořádných opravných prostředků.⁵⁰

Podle současné právní úpravy rozsudek již neobsahuje výrok o náhradním trestu odnětí svobody, neboť náhradní trest již přímo vyplývá z ustanovení § 61 TrZ (každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody).

I nadále může rozsudek ještě obsahovat i *další výroky* jako např. výrok o uložení přiměřených povinností nebo přiměřených omezení uvedených v § 48 odst. 4 TrZ, povinnosti podle svých sil nahradit škodu

⁵⁰ Srov. Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 3831

nebo odčinit nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo vydat bezdůvodné obohacení získané trestným činem, o uložení pachateli ve věku blízkém věku mladistvých některého z výchovných opatření (§ 60 odst. 6 TrZ), o povolení navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna (§ 60 odst. 4 TrZ).

Obligaturní náležitostí výroku rozsudku nebo trestního příkazu, kterým je trest domácího vězení ukládán, je kromě stanovení celkové doby trvání tohoto trestu i stanovení přesného časového období, v němž má odsouzený povinnost zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části.

Určení časového období musí být natolik konkrétní, aby bylo z výroku od počátku patrné, kdy přesně má být odsouzený omezen na své osobní svobodě. Rozsah časového vymezení nelze dodatečně upravovat až v během vykonávacího řízení, neboť stanovení konkrétní výměry trestu, je záležitostí nalézacího řízení. Soud musí přesně stanovit ve kterých dnech a v jaké době v těchto dnech je odsouzený povinen se zdržovat v určeném místě. Soud tím diferencuje rozsah trestu podle toho, zda se jedná o běžné pracovní dny, dny pracovního klidu a pracovního volna. Soudní konkretizace a individualizace se projeví i tím, že soud při stanovení časového období vezme v úvahu i potřeby odsouzeného. Konkrétně přihlédne k době strávené v zaměstnání odsouzeného, době potřebné k cestě do něj, k době nezbytné péče o nezletilé děti, k době potřebné pro vyřízení osobních a rodinných záležitostí, může zároveň povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna (§ 60 odst. 4 TrZ)

Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest domácího vězení stalo vykonatelným, předseda senátu zašle odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby nařízení výkonu tohoto trestu, v kterém určí

a) počátek výkonu tohoto trestu a

b) místo výkonu tohoto trestu.

Ve smyslu ustanovení § 315 odst. 3 TrŘ nařizuje výkon trestu domácího vězení předseda senátu toho soudu, který rozhodoval věc v prvním stupni, bez ohledu na to, že tento trest může být uložen i odvolacím soudem v odvolacím řízení. Předseda senátu rozhoduje opatřením a nikoliv usnesením či rozsudkem. Rozhodnutím, kterým může být uložen trest domácího vězení, se rozumí odsuzující rozsudek včetně rozsudku o schválení dohody o vině a trestu nebo trestní příkaz, případně též usnesení o přeměně trestu odnětí svobody, trestu obecně prospěšných prací nebo peněžitého trestu v trest domácího vězení.

Počátek výkonu trestu domácího vězení stanoví předseda senátu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti. Určení počátku výkonu trestu domácího vězení je podstatnou náležitostí nařízení výkonu tohoto trestu, bez něj by vůbec řádný výkon nemohl začít a odsouzený by jej nemohl vykonat (srov. přiměřeně např. R 2/2005-II.). Zákonodárce blíže nevymezil nejzazší lhůtu, kterou může předseda senátu poskytnout. Lze ovšem dovodit z obecných zásad ovládajících vykonávací řízení a vlastně i celé trestní právo, že trest má přijít co nejdříve po spáchání činu, tedy i co nejdříve po odsouzení, aby se mohl plně rozvinout jeho výchovný účinek na odsouzeného. Poskytnutí lhůty k obstarání vlastních záležitostí odsouzeného je tedy výjimkou z jinak obecně platné zásady rychlosti a bezodkladnosti výkonu trestu, a proto nesmí dojít k situaci, že by v konkrétním případě s odvoláním na tuto výjimku byla uvedená zásada zcela popřena. Lhůta tedy musí být přiměřená okolnostem případu, bude zpravidla vyměřena v řádu dnů, nejvýše týdnů. Co se bude rozumět obstaráním vlastních záležitostí, bude vždy záležet na okolnostech konkrétního případu. Může jít o domluvu s pronajímatelem prostor, v nichž bude odsouzený vykonávat trest domácího vězení, může jít o domluvu se zaměstnavatelem ohledně pracovních podmínek v průběhu výkonu trestu

domácího vězení, může jít o zaopatření nezletilých dětí, domluvu se školským zařízením, vedoucími různých zájmových kroužků apod.⁵¹

Místo výkonu trestu stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům; je-li odsouzený zaměstnán, přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání. Podle ustanovení § 10 odst. 1 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, se *místem trvalého pobytu* rozumí adresa pobytu občana v České republice, která je vedena v registru obyvatel ve formě referenční vazby (kódu adresního místa) na referenční údaj o adrese v základním registru územní identifikace, adres a nemovitostí, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu, a to v objektu, který je podle zvláštního právního předpisu označen číslem popisným nebo evidenčním, popřípadě orientačním číslem a který je určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci. Místo trvalého pobytu bude zpravidla též místem, kde se odsouzený skutečně zdržuje a v němž bude vykonávat trest domácího vězení. Aby mohl být trest domácího vězení úspěšně vykonán, musí mít odsouzený možnost v určitém místě tento trest vykonat, k obydlí musí mít právní vztah, který mu umožňuje takové obydlí obývat, jsou-li tyto předpoklady splněny, obvykle je odsouzený v tomto místě též přihlášen k trvalému pobytu. Všechny tyto informace by měl soud zjišťovat ještě předtím, než trest domácího vězení uloží, popř. alespoň dříve, než výkon trestu nařídí, k tomu mu slouží zpráva probačního úředníka, tedy buď tzv. stanovisko Probační a mediační služby ČR k možnosti uložení trestu domácího vězení před uložení trestu, nebo tzv. projednání podmínek výkonu trestu domácího vězení před nařízením výkonu trestu, případně i vlastní šetření soudu před rozhodnutím ve věci samé.

Není-li možné, aby odsouzený vykonával trest domácího vězení v obydlí svého trvalého bydliště, je též možné, aby tento trest vykonal v obydlí v místě, kde se zdržuje. I v tomto případě je však předpokladem, že

⁵¹ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 3839

jde o místo stálé, k němuž má odsouzený určitý právní vztah, na jehož základě může daný prostor (obydlí) skutečně obývat, přičemž je předpoklad, že tomu tak bude po celou dobu výkonu trestu domácího vězení (k výjimečné změně místa výkonu srov. § 334e). Přestože využití této možnosti by mělo být spíše výjimečné, půjde zřejmě v praxi o častý jev. Odsouzení jsou mnohdy z nejrůznějších sociálních důvodů formálně přihlášení k trvalému pobytu na obecním úřadě obce, v níž dříve skutečně trvale pobývali [zejména v případech zániku užívacího práva k určitému objektu a zrušení údaje o trvalém pobytu podle § 12 odst. 1 písm. c), odst. 3 zákona č. 133/2000 Sb., někdy z důvodů obav z poškození majetku příbuzných exekucí apod.], ve skutečnosti bydlí v obydlí, k němuž mají užívací právo (nájemní či podnájemní smlouvu) a jehož majitel jim nedal souhlas k přihlášení k trvalému pobytu v tomto obydlí. Všechny tyto skutečnosti by měly být soudu známy ještě předtím, než o uložení trestu domácího vězení rozhodne. K tomu opět slouží zpráva probačního úředníka, resp. vlastní šetření soudu před rozhodnutím ve věci samé.

5.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje dle ustanovení § 334b TrŘ Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem; za tímto účelem je odsouzený povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu.

Z textu citovaného ustanovení je zřejmé, že kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje vždy Probační a mediační služba.⁵² Tato kontrola probíhá dvěma způsoby, které lze vzájemně kombinovat. Prvním způsobem kontroly je namátková kontrola prováděná probačním úředníkem, která bude využívána jako samostatný a jediný způsob kontroly do doby zavedení elektronického kontrolního systému.

⁵² zákon č. 141/1961 Sb, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 334b

Problémem, který v tomto případě může zabránit častějšímu využívání nového institutu, je nedostatečné personální zajištění PMS a také omezenost prostředků, které má PMS k dispozici pro kontrolu odsouzených. Vzhledem k tomu, že namátkové kontroly prováděné PMS mohou jen stěží nahradit technicky dokonale a nepřetržitě fungující elektronický monitoring, soudy ukládají trest domácího vězení prozatím velmi obezřetně. „*Tento konzervativní přístup našich soudů však lze spíše vítat než kritizovat, neboť tím nejen chrání bezpečí společnosti, ale nepřímo i upozorňují na špatný management v rámci resortu spravedlnosti, který v rychlém zajištění elektronického monitorování selhal.*“⁵³ Na druhou stranu výchovné působení probačního pracovníka je velice účelné, neboť může mít pozitivní vliv na resocializaci pachatele a může ho motivovat k řádnému způsobu života. Podrobnosti výkonu namátkové kontroly stanovuje vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Podle § 1 písm. a) citované vyhlášky spočívá kontrola výkonu trestu domácího vězení zejména v provádění namátkových kontrol úředníkem Probační a mediační služby v místě výkonu trestu domácího vězení. Kontrolu provádí probační úředník (či asistent) vždy osobně a během doby stanovené pro výkon trestu domácího vězení, v nočních hodinách (mezi dvacátou hodinou večerní a pátou hodinou ranní) pak v doprovodu další osoby (dalšího probačního úředníka, asistenta, policejní hlídky, strážníka obecní policie apod.). Právo požádat o asistenci Policii ČR vyplývá z § 21 odst. 1 PoiČR, ovšem policista, podobně jako jiné doprovázející osoby, bez zákonného důvodu nesmí (na rozdíl od probačního úředníka) vstupovat do obydlí, ani sám neprovádí kontrolu trestu domácího vězení. Při kontrole v místě výkonu trestu domácího vězení se probační úředník prokazuje služebním průkazem Probační a mediační služby. Odsouzený na požádání prokáže svou totožnost probačnímu úředníkovi kdykoli v průběhu výkonu trestu domácího vězení. Probační úředník nejpozději na počátku výkonu trestu domácího vězení poučí odsouzeného, případně i osoby žijící s ním ve společném obydlí, o omezeních spojených s kontrolou výkonu trestu a o jeho povinnostech v rámci součinnosti, ke

⁵³ Lidové noviny. Právo a justice: Prezidentovo veto bylo na místě. Lidové noviny, a.s., 2012, č. 19. ISSN 1213-1385., s. 20

kteří se písemně zavázal. Záznam o poučení se zakládá do dokumentace vedené u střediska Probační a mediační služby. Součinnost odsouzeného při výkonu kontroly trestu domácího vězení spočívá zejména v umožnění kontroly přítomnosti odsouzeného v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem, včetně umožnění jeho vstupu do obydlí odsouzeného a ve spolupráci při plnění soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 trestního zákoníku směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, při plnění výchovných opatření a při kontrole, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu. Je-li odsouzenému známo, že nebude moci plnit podmínky výkonu trestu domácího vězení v stanoveném místě a čase, oznámí tuto skutečnost neprodleně probačnímu úředníkovi a soudu, který trest uložil. Probační úředník v takovém případě bezodkladně informuje soud o vlastních zjištěních k důvodům neplnění podmínek výkonu trestu. Odsouzený se může v průběhu výkonu trestu domácího vězení obracet na probačního úředníka s žádostí o pomoc při řešení situací souvisejících s kontrolou výkonu trestu domácího vězení a ovlivňujících průběh výkonu tohoto trestu. Probační úředník projedná s odsouzeným zjištěné porušení podmínek výkonu trestu, případně prověří pravdivost jeho tvrzení a neprodleně informuje soud o všech případech porušení podmínek výkonu trestu. Svá zjištění doloží kopiemi záznamů o zjištěném případě porušení podmínek výkonu trestu, včetně stanoviska odsouzeného a záznamu o prověření tvrzení odsouzeného o důvodech porušení podmínek výkonu trestu. Probační úředník pořizuje záznam o každé jím provedené kontrole a o každém osobním jednání s odsouzeným. Záznam zakládá do dokumentace vedené u střediska Probační a mediační služby. Kontrolu osobní návštěvou probačního úředníka v místě výkonu trestu domácího vězení je možno též doplnit tzv. *vzdálenou kontrolou*, která spočívá v kontaktu odsouzeného telefonicky voláním na pevnou linku, popř. též pomocí webové kamery (pomocí různých komunikačních programů, např. Skype). Po výkonu trestu domácího vězení nebo jeho části zašle probační úředník soudu zprávu obsahující podklady pro rozhodnutí soudu o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení.

Druhým a zcela jistě efektivnějším způsobem bude kontrola ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožní detekci pohybu odsouzeného prostřednictvím speciálního zařízení, které bude mít odsouzený připevněno na těle.⁵⁴

Myšlenka elektronického sledování se objevila již v roce 2008 v souvislosti s problémem přeplněných věznic a neefektivnosti kontroly probačních úředníků z důvodu jejich personální nedostatečnosti ve srovnání s tak vysokým počtem vězňů a vazebně stíhaných osob. Projekt elektronického monitoringu měl zejména pomoci probačním úředníkům a současně měl omezit „kriminální nákazu“ - nelze obecně říci, že každý odsouzený musí bez výjimky do vězení, kde se vystavuje nebezpečí, že se zde setká se skutečnými zločinci recidivisty a může se od nich přiučit dalším kriminálním praktikám. Ve věznicích se v této době nacházela téměř čtvrtina odsouzených, kteří si trest odnětí svobody odpykávali poprvé. Podobně nepříznivá situace platila i pro velký počet trestně stíhaných osob, které jsou vyšetřováni vazebně. Nejčastěji se tresty spojené s odnětím svobody ukládaly za menší krádeže, drobné podvody či dopravní nehody. V řeči čísel to pro Českou republiku znamenalo, že až 4 tisíce osob by nemuselo vykonávat trest ve věznicích, čímž by stát výrazně ušetřil.⁵⁵

Dalším přínosem zavedení elektronického sledování, byla teze, že řádným výkonem trestu domácího vězení by mohly být zachovány důležité rodinné a partnerské vazby odsouzený by mohl současně docházet do zaměstnání a zároveň by byl pod nepřetržitou kontrolou.

Ministerstvo tak mělo snahu snížit rizika opakování trestné činnosti a stabilizovat situaci do budoucna. Osvědčeným řešením tohoto problému

⁵⁴ Právní rozhledy. Priority rezortu justice v legislativní oblasti: rekonstrukce trestního řádu, projekt eJustice a trest domácího vězení. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 23.
ISSN 1210-6410., č. 23

⁵⁵ IDNES.CZ. V domácím vězení skončí až 4 000 odsouzených. [online]. 2008 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-domacim-vezeni-skonci-az-4-000-odsouzenych-fgy-/domaci.aspx?c=A080324_204219_domaci_dp

nasvědčují i výsledky aplikační praxe některých zahraničních států, které již EM do svého trestního systému zahrnuly.⁵⁶

Žádoucím vedlejším efektem by mohla být úspora nákladů na výkon trestu odnětí svobody a stejně tak i případné kontroly probačního úředníka v rámci soudem uloženého dohledu. „Elektronická pouta“ jsou chápána jako levnější alternativa vězení nebo vazby. Na základě provedených odhadů by výdaje tohoto alternativního řešení měly být zhruba poloviční ve srovnání s výdaji na jedno místo v klasickém vězeňském ústavu. Hlídanému domácímu vězení je připisován penalizující charakter srovnatelný s tradičním výkonem trestu odnětí svobody. Pachatel by i při tomto způsobu výkonu trestu odnětí svobody nesměl užívat žádné drogy ani konzumovat alkoholické nápoje a musel by také počítat s neohlášenými kontrolami dozorčího personálu.⁵⁷

Až v říjnu 2010 Vláda ČR na svém zasedání vzala na vědomí materiál ministerstva spravedlnosti o implementaci institutu trestu domácího vězení a elektronického monitoringu do trestního práva České republiky. Největším problémem, který doposud brzdil zavedení elektronického monitoringu, byly náklady na samotný chod elektronického zařízení. V roce 2009 Ministerstvo spravedlnosti počítalo s vynaložením 50 milionů korun na tehdejší dočasné řešení a rozdělení budoucího projektu do 3 fází, ovšem nebylo možné, aby náramky začaly být použitelné se zavedením domácího vězení v roce 2010.

1.fáze předpokládaného projektu zahrnovala zajištění namátkové kontroly, která začala s nabytí účinností trestního zákoníku 1.1.2010 do zavedení elektronického kontrolního systému – v té době předpokládaného pro rok 2011. Probační úředníci dostali za úkol zajistit

⁵⁶ BECK-ONLINE. Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem. [online]. [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/>

⁵⁷ Právní rozhledy: Elektronicky hlídané domácí vězení. Praha: C. H. Beck, s. r. o., 1998, č. 5. ISSN 1210-6410, s. 229

podmínky pro uložení trestu domácího vězení, provádět namátkové kontroly a realizovat kontinuální neintegrační činnost s odsouzenými.⁵⁸

2.fáze představovala elektronický monitoring odsouzených a byla naplánována na rok 2011, ovšem k realizaci došlo až v srpnu 2012. Nicméně plán i účel 2. fáze byly naplněny, neboť skutečně byl vybrán provozovatel elektronického monitoringu, který spolupracuje s Probační a mediační službou při kontrole výkonu trestu domácího vězení a dohledu obviněného.

Realizace **3.fáze** naplánovaná na období 2011-2013 a představa úplného propojení aplikace trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému s novými úpravami a komplexní implementací do praxe české justice.⁵⁹

Experiment, jehož cílem bylo zkušebně ověřit provoz elektronického monitoringu odsouzených, byl odstartován 1. července 2012 ve všech osmi soudních krajích. Tento samostatně stojící projekt rozplánovaný celkem na 4 měsíce (120 dní), tj. do konce listopadu 2012, byl vedený a testovaný Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s Probační a mediační službou ČR, a díky němuž měly být získány další zkušenosti pro přípravu širšího zavedení tohoto elektronického kontrolního nástroje do praxe trestní justice, zejména tedy technická implementace elektronického nástroje jako kontroly vazby do českého soudního systému. Celkové vyhodnocení experimentu proběhlo v průběhu prosince 2012.

„Experiment reflektuje pozitivní zkušenosti z aplikace elektronického monitoringu například ve skandinávských zemích v systému trestní justice. Probační služba zde plní roli jak roli provozovatele monitorovacího systému, tak i současně zajišťuje nezastupitelnou roli probační práce s pachatelem, která v zájmu resocializace a prevence opakování trestné činnosti musí výkon

⁵⁸ BECK-ONLINE. Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem. [online]. [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/>

⁵⁹ tamtéž

alternativních sankcí a opatření spojených s elektronickým monitoringem nezbytně doprovázet.“⁶⁰

Elektronický náramek obdrželo celkem 25 odsouzených, kterým byl uložen trest domácího vězení, nebo mají v rámci podmíněného propuštění uloženo opatření shodné s domácím vězením, a kteří dobrovolně souhlasili s účastí na experimentu a s aplikací monitorovacího zařízení⁶¹, experimentu se rovněž účastnili i dobrovolníci z řad PMS pro řízené testování a ověřování spolehlivosti monitorovacích zařízení.

Nejednalo se však o koupi těchto monitorovacích zařízení, nýbrž pilotní projekt Ministerstva spravedlnosti a Probační a mediační služby ČR představoval malý zkušební provoz 25 zařízení, který vzniknul za účelem identifikace všech aspektů a parametrů kompletní implementace tohoto systému. Vzhledem k tomu, že se jednalo o prvotní testovací fázi, byla zvolena realizace formou pronájmu příslušného hardwaru a softwaru, během něhož byly identifikovány a analyzovány základní parametry budoucího systému a který tedy byl nutný k centrálnímu monitorování přítomnosti obviněných/odsouzených v určitém místě a čase. Výsledky experimentu bohužel nejsou doposud veřejně známé.

Elektronickým monitorováním přítomnosti pachatele se rozumí vzdálené sledování přítomnosti obviněné/odsouzené osoby v určitém místě a čase prostřednictvím monitorovacího centra a jednotlivých monitorovacích zařízení s tím, že v případě nepřítomnosti této osoby bude tato událost neprodleně zaznamenána a viditelně oznámena prostřednictvím zařízení v monitorovacím centru.⁶² Přítomností obviněné/odsouzené osoby v určitém místě a čase se rozumí její přítomnost ve vymezeném obydlí (dům, byt), časem pak časový úsek, ve kterém se musí obviněný/odsouzený ve vymezeném obydlí zdržovat

⁶⁰ Elektronický monitoring: Tisková konference Vězeňské služby ČR. [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/tiskova-zprava-elektronicky-monitoring>

⁶¹ Projekt „Experiment elektronický monitoring“ byl zahájen!: Probační a mediační služba [online]. 2012 [cit. 2012-11-01].

Dostupné z: https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=73

⁶² Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Základní pojmy, s.10

v souladu s rozhodnutím soudu (zejména noční hodiny, víkendy a svátky).⁶³ Zařízení má funkčně zajistit monitorování přítomnosti obviněných/odsouzených osob v určitém místě a čase tím, že neprodleně zaznamenává a hlásí události v monitorovacím centru.

Systemy elektronického sledování můžeme rozdělit na dvě základní formy. Pasivní systém kontroly, který lze označit za předchůdce samotného elektronického sledování, neboť spočíval v obyčejné hlasové kontrole odsouzeného prostřednictvím telefonní linky a vyžadoval, aby se dotyčná osoba v určitých intervalech hlásila. Tento způsob, který se užíval v počátcích elektronického sledování, kladl vysoké požadavky především na kontrolující osoby, které musely disponovat dobrou znalostí svých klientů, včetně jejich hlasového projevu.⁶⁴ Pasivní systém pracuje na bázi telefonického spojení, přičemž dotyčná osoba je povinna svou přítomnost hlásit buď sama v určitých předem stanovených časových okamžicích anebo je prostřednictvím telefonu kontaktována náhodně. K identifikaci pachatele zde dochází prostřednictvím hlasové stopy.

Aktivní systém kontroly umožňuje dotyčnou osobu monitorovat nepřetržitě. U tohoto systému kontroly lze dále rozlišit elektronický monitoring první generace, kdy je možné zjistit, zda se osoba nachází na určeném místě, a elektronický monitoring druhé generace, který je uskutečňován pomocí zařízení umožňujícího přesně lokalizovat, kde se osoba nachází.⁶⁵ V prvním případě je kontrola zajišťována prostřednictvím elektronického náramku, který má pachatel připevněný k paži nebo ke kotníku. Náramek pracuje jako vysílač, neboť má v sobě zabudované zařízení umožňující vysílat neustálý signál. Tento signál je zachytáván pomocí řídicího přístroje, který má pachatel zabudovaný ve svém domě a který slouží jako přijímač. Náramek i řídicí přístroj mají vlastní zdroj napájení a jejich činnost není závislá na dodávce elektrické energie do monitorovaného místa. Přijímač monitoruje přítomnost pachatele a vysílá

⁶³ Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Předmět a předpokládaná hodnota veřejné zakázky, s.2

⁶⁴ Bulletin advokacie, Trest domácího vězení. Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10. ISSN 1210-6348, s. 94

⁶⁵ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Zkušenosti ze zahraničí: americký vs. evropský model. [online]. [cit. 2013-10-31].

Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185>

tyto informace pomocí telefonní linky či mobilní sítě do centrálního počítače, který je umístěn v kontrolním středisku. Každý pachatel má individuálně nastavenou sílu signálu, a to tak, aby mu umožňovala volný pohyb po bytě, ale dokázala již zabránit tomu, aby se pohyboval po zahradě anebo v okolí domu.⁶⁶

Jestliže pachatel opustí příjmový dosah řídicího přístroje v době, kdy je povinen zdržovat se v místě výkonu kontroly nebo se pokusí odstranit náramek ze svého těla, bude v dozorčím místě spuštěn počítačem alarm. Počítač shromažďuje veškeré vysílané informace a v pravidelných intervalech kontroluje přítomnost pachatele, dále je schopen podle individuálně stanoveného režimu odsouzeného vyhodnotit situaci a rozpoznat, kdy došlo k porušení režimu. Tuto skutečnost počítač ihned nahlásí a současně se v tomto okamžiku spouští varovné hlášení.⁶⁷ Pachatel je následně telefonicky kontaktován a zjišťuje se příčina poruchy, zároveň je na místo výkonu kontroly vyslán terénní pracovník. Jestliže se zjistí, že příčinou poruchy je chování odsouzeného, kontrolní středisko podle míry zavinění nebo recidivy takového chování informuje buď probačního úředníka, nebo soud. V případě trestu domácího vězení je důležité, že reakce na porušení podmínek (včetně případného nařízení náhradního výkonu trestu odnětí svobody) následuje řádově v hodinách, což zvyšuje účinnost tohoto trestu.⁶⁸

Zařízení druhé generace umožňující pomocí GPS systému neustále sledovat pohyb pachatele je díky vyšším pořizovacím nákladům využíváno v daleko menší míře. Jeho využití je praktické zejména v těch případech, kdy je nutné zabránit dotyčné osobě, aby navštěvovala určitá místa a pokračovala tak v další trestné činnosti či se pokusila dokonat trestný čin.

Stejně jako v případě namátkových kontrol je i postup při této kontrole, stanoven vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. V § 7 této vyhlášky je uvedeno,

⁶⁶ Trestněprávní revue, Dotazy a odpovědi: Domácí vězení – další alternativní trest?. Praha: C. H. Beck, org. složka, 2007, č. 8. ISSN 1213-5313., s. 235.

⁶⁷ Právní rozhledy: Elektronicky hlídané domácí vězení. Praha: C. H. Beck, s. r. o., 1998, č. 5. ISSN 1210-6410, s. 229 – 233

⁶⁸ Bulletin advokacie, Trest domácího vězení. Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10. ISSN 1210-6348, s. 94

že kontrola spočívá především v instalaci elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení, v instalaci technického zařízení na těle odsouzeného, v poučení odsouzeného o fungování tohoto systému a ve sledování odsouzeného pomocí elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu po stanovenou dobu. V § 60 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku je uvedeno, že pachatel dá písemný slib, že poskytne při výkonu kontroly veškerou potřebnou součinnost. Tato součinnost spočívá mimo jiné v tom, že odsouzený umožní provozovateli elektronického kontrolního systému za přítomnosti probačního úředníka vstup do svého obydlí, a to za účelem instalace a reinstalace elektronického kontrolního systému, a strpí na svém těle po 24 hodin denně technické zařízení po dobu výkonu trestu domácího vězení.

Důležitým, avšak ne obligatorním předpokladem pro uložení trestu domácího vězení, je provádění předběžné kontroly ze strany PMS, kdy probační úředník sestaví zprávu o možnosti uložení tohoto alternativního trestu v případě konkrétního pachatele a s touto zprávou seznámí příslušný soud. Jedná se o specifický druh zprávy, která slouží soudu ke spravedlivému posouzení osoby pachatele a jejich poměrů před rozhodnutím ve věci samé.⁶⁹ Díky této zprávě lze získat aktuální informace týkající se osoby pachatele přímo z jejího běžného života, což umožňuje soudu, aby si udělal objektivní obrázek o osobě pachatele a jejich poměrech a tím i zvážil, do jaké míry se lze spolehnout na písemný slib pachatele, že dodrží soudem stanovené podmínky výkonu trestu domácího vězení.

⁶⁹ Šámal, P.: Trestní zákoník (EVK). 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 823

5.3 Následky nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení, odklad, přerušení, změna a upuštění od výkonu trestu domácího vězení

Nedodržuje-li odsouzený stanovené podmínky domácího vězení a uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, je povinností provozovatele elektronického kontrolního systému nebo probačního úředníka vykonávajícího kontrolu, sdělit tuto skutečnost bezodkladně soudu, který výkon trestu nařídil. Soud po vyhodnocení všech okolností případu pak může rozhodnout o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody a to na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu. Ačkoliv hmotněprávní úprava výslovně neobsahuje možnost výjimečně ponechat trest domácího vězení v platnosti, i když budou naplněny shora uvedené podmínky pro jeho přeměnu v trest odnětí svobody, nemusí ještě nutně o vlastní přeměně soud rozhodnout, neboť jde o postup fakultativní, a nikoli obligatorní.

V ustanovení § 334d pamatuje trestní řád na situace, kdy započetí výkonu trestu domácího vězení nebude z důležitých důvodů vůbec možné nebo by to bylo vůči odsouzenému nepřiměřeně přísné. V takových případech může předseda senátu na potřebnou dobu odložit nebo přerušit výkon trestu domácího vězení. Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu odklad nebo přerušení odvolá. Doba, po kterou byl výkon trestu domácího vězení odložen nebo přerušen, se nezapočítává do doby výkonu trestu. Takovými důležitými důvody může být např. velmi špatný zdravotní stav odsouzeného nebo některého člena jeho rodiny (např. náhlá a přechodná hospitalizace ve zdravotnickém zařízení), případně nezbytná péče o nezletilé děti v případě, že druhý rodič se o děti nemůže z náhlých důvodů řádně postarat.

V průběhu výkonu trestu domácího vězení mohou nastat skutečnosti, které sice nejsou samy o sobě důvodem pro přerušení výkonu trestu domácího vězení (srov. § 334d odst. 1), nicméně v jejich důsledku výkon trestu domácího vězení v původní podobě buď již není

vůbec možný, nebo jej nelze po odsouzeném spravedlivě požadovat. Pokud takové důležité důvody nastanou, na návrh odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka nebo i bez takového návrhu rozhodne předseda senátu o změně místa výkonu trestu domácího vězení, doby, kdy se zde má odsouzený zdržovat, a přiměřených omezení a přiměřených povinností stanovených odsouzenému; přitom nesmí v neprospěch odsouzeného změnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, a rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností. O změně trestu domácího vězení rozhodne předseda senátu bez zbytečného odkladu i po vykázání ze společného obydlí podle jiného právního předpisu. Při rozhodování o změně trestu domácího vězení platí obecná zásada zákazu změny k horšímu (zákaz *reformationis in peius*), plně se v tomto směru uplatní ochrana odsouzeného, jemuž po právní moci odsuzujícího rozhodnutí není možno zhoršit jeho postavení dodatečnou změnou ve vykonávacím řízení. Zákonodárce raději tuto obecně platnou zásadu přímo v odstavci prvním zdůraznil (srov. část věty první za středníkem) tak, že v neprospěch odsouzeného nelze změnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, a rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností. Jinými slovy není ve vykonávacím řízení dodatečně možné oproti vymezení uvedenému v rozsudku (či trestním příkazu či usnesení podle § 333b odst. 1, § 340b odst. 1 nebo § 344 odst. 2) zvýšit počet hodin v jednom týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, je možné nechat stejný počet hodin, popř. je možné jejich počet snížit. Stejně tak není možné zvyšovat rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností (např. stanovovat nové povinnosti či omezení, v rozsudku dříve neuvedené, nebo navyšovat rozsah povinností v rozsudku již uvedených). Přitom je třeba pamatovat i na judikaturu Ústavního soudu ČR, podle níž posledním arbitrem toho, co je či není ku prospěchu obviněného, by měl být zásadně on sám, nikoli soud, který je nepochybně při úvaze, zda nějaká změna obviněnému prospívá či nikoli, veden i vlastními hodnotovými představami (srov. nález ÚS 88/2006-n.).

V ustanovení § 334f trestní řád připouští upustit od výkonu trestu domácího vězení. Jedním z oprávněných subjektů je ministr spravedlnosti, který může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu. Druhým oprávněným subjektem je soud, který může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vyhoštěn. Nedojde-li k vydání odsouzeného do ciziny, k jeho předání nebo k vyhoštění, anebo vrátí-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný, rozhodne soud, že se trest domácího vězení nebo jeho zbytek vykoná. Soud může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku též tehdy, zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevyléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevyléčitelnou nemocí duševní nebo z jiných obdobně závažných důvodů.

6. Závěr a úvahy de lege ferenda

Zavedení nového alternativního trestu domácího vězení do trestního zákoníku hodnotím jako krok správným směrem. Výhody výkonu trestu domácího vězení spočívají především v zachování pozitivních sociálních, společenských, rodinných a pracovních vazeb, kdy je odsouzený ponechán na svobodě v domácím prostředí, ušetřen negativnímu vlivu prisonizace. Je prokazatelné, že dlouhodobá sociální izolace ve vězeňském prostředí vede k deformacím sociální interakce. Odsouzenému umožňuje výkon tohoto trestu dále pracovat a tím ekonomicky zajišťovat péči o svoji rodinu. Nepochybně příznivý je i **psychologický vliv** výkonu trestu v domácím prostředí, což může mít pozitivní vliv na začlenění odsouzeného do běžného života po skončení trestu a jeho sociální adaptaci. Usnadněna je i resocializace pachatelů, neboť můžeme očekávat, že odsouzený, který pracuje a zvyšuje si svoji kvalifikaci nebude páchat trestnou činnost po skončení výkonu trestu. Jeho zavedení má nepochybně i ekonomický přínos v podobě úspor finančních prostředků jinak vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody ve věznicích. Ekonomický přínos trestu domácího vězení není jen přímý, ale výkon tohoto trestu přinese i nepřímý ekonomický přínos odsouzeného, který bude moci nadále pracovat a tak přispívat do státního rozpočtu, případně přispívat paušální částkou na provoz systému elektronického sledování. Pozitivně může rovněž ovlivnit **přeplněnost věznic** a přetíženost orgánů činných v trestním řízení.

Limity pro jeho širší využití však v současné době představují především nedostatečná kapacita pracovníků probační a mediační služby a absence elektronického sledování. Současný trend „vyprazdňování věznic“ není bohužel doprovázen masivním posílením personálních kapacit probační a mediační služby.⁷⁰ Poměr 420 probačních úředníků na tisíce propuštěných nemůže v žádném případě zajistit existenci kvalitní a profesionální kontroly chování odsouzených na svobodě. Každým rokem PMS služba zaznamenává vysoký nárůst podmíněně odsouzených a čelí

⁷⁰ Lidové noviny. Právo a justice: Prezidentovo veto bylo na místě. Lidové noviny, a.s., 2012, č. 19. ISSN 1213-1385., s. 20

tak problému, jak zajistit kvalitní a efektivní probační dohled. Jen od roku 2005 do roku 2011 se počet takových to případů téměř zdvojnásobil (ze 784 na 1398), přičemž letos velmi pravděpodobně překročí hranici 1500 případů. Vybízí se otázka, jestli po zavedení novely trestního zákoníku, kdy vězni budou moci být po jedné třetině jejich trestu propuštěni, budou posíleny i počty kvalifikovaných probačních úředníků, protože jen dostatečně personálně zabezpečená probační služba zajistí účinnou sankci spojenou s dohledem.

Po zavedení trestu domácího vězení byl tento trest uložen 114 odsouzeným, v roce 2011 to bylo 228 případů a k 31.8.2012 byl tento trest uložen celkem 734 odsouzeným, což je zcela viditelně nad hranici současného personálního obsazení kapacity probační a mediační služby. Je zřejmé, že kontrola elektronickým kontrolním systémem, neboli prostřednictvím tzv. elektronického monitorování, by zajišťovala efektivitu tohoto trestu nebo dohledu v rámci nahrazení vazby mnohonásobně účinnějším způsobem než namátkové kontroly prováděné probačními úředníky. Personální možnosti Probační a mediační služby ČR jsou v současné době velmi omezené a stěží dostačují k plnění jiných úkolů, které jsou Probační a mediační službě zákonem dosud svěřeny. I kdyby navíc došlo k radikálnímu nárůstu počtu probačních úředníků, stále by kontrola obviněných/odsouzených z jejich strany mohla pokrývat pouze malý zlomek času, po který by obvinění/odsouzení měli povinnost setrvávat v určeném obydlí.⁷¹

Technicky vzato i dvojnásobný nárůst probačních úředníků nemůže nikdy tak dokonale nahradit elektronický monitoring, který funguje nepřetržitě a spolehlivě. V průběhu posledních let vláda neustále argumentovala tím, že na elektronické náramky chybí peníze a tím i jeho zavedení oddalovala. Jeden vězeň stojí společnost ročně podobnou částku, jakou představují roční mzdové jednoho probačního úředníka, který může pomoci desítkám podmíněně propuštěných, jejichž riziko recidivy se tím výrazně zvyšuje.⁷²

⁷¹ Bulletin advokacie, Právní úprava nových alternativních trestů. Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10. ISSN 1210-6348., s. 86

⁷² Lidové noviny. Právo a justice: Prezidentovo veto bylo na místě. Lidové noviny, a.s., 2012, č. 19. ISSN 1213-1385., s. 20

Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku by si zavedení systému elektronického dohledu pro cca 700 osob vyžádalo na základě zahraničních poznatků v prvním roce pořízení částku cca **559 mil. Kč**. Při počtu cca 700 sledovaných osob by roční náklady činily přibližně **50 mil. Kč**. Podle výroční zprávy za rok 2006 činí denní průměrné náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody **872 Kč**, což představuje roční náklady ve výši **318 280 Kč**. Náklady na kontrolu jednoho odsouzeného k trestu domácího vězení v systému elektronického dohledu představují přibližně **71 429 Kč**. Tato částka představuje více než tři čtvrtiny úspor oproti ročnímu nákladu na odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody.⁷³

Právě z těchto statistik by se naopak dalo tvrdit, že zavedení elektronického monitoringu by mohlo přinést státu výrazné finanční úspory oproti výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích a vyřešila by se tak situace přeplněných věznic. Zcela jednoduchým výpočtem zjistíme, že denní náklady na pachatele ve výkonu trestu odnětí svobody se pohybují okolo 1000 Kč/ den, kdežto aplikace náramku nepřevyšuje 200 Kč/den. Nepřehlédnutelným pozitivem je i fakt, že několik stovek zaměstnanců kontrolního střediska může souběžně sledovat chování tisíců obviněných/odsouzených a to z jednoho místa.⁷⁴ Stát by navíc ani nemusel investovat počáteční sumu do koupě elektronických náramků. Stačil by pronájem těchto kontrolních zařízení, jak je tomu i v jiných zemích, kde elektronický monitoring funguje.

Pokud jde o zhodnocení právní úpravy trestu domácího vězení dle lege lata, domnívám se, že krokem zpět bylo zavedení systému přeměny trestu domácího vězení v závislosti na tom, jaká část trestu domácího vězení byla řádně vykonávána. Stejně jako někteří autoři se domnívám, že toto řešení nepředstavuje pro pachatele takovou hrozbu, jako je hrozba náhradního trestu odnětí svobody v konkrétně stanovené výši. V současné době existuje riziko, že pachatel, který řádně vykoná převážnou

⁷³ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I.Obecná část

⁷⁴ Trestněprávní revue, Dotazy a odpovědi: Domácí vězení – další alternativní trest?. Praha: C. H. Beck, org. složka, 2007, č. 8. ISSN 1213-5313., s. 235.

část trestu domácího vězení není již dostatečně motivován, aby v řádném výkonu pokračoval i po zbytek této doby, neboť mu hrozí pouze to, že v případě nedodržení podmínek výkonu trestu mu bude přeměněna pouze neparná nevykonaná část, což pro mnohé pachatele nemusí být dostatečně odstrašující. Výhodnější by bylo vrátit se zpět k původnímu modelu, který počítal s náhradním trestem odnětí svobody soudem stanovené výměře pro případ, že pachatel podmínky výkonu trestu domácího vězení porušuje. Tento model by mohl být kombinován s tím, že rozhodnutí o nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody by bylo pouze fakultativní a v určitých situacích by umožnil soudu ponechat trest domácího vězení v platnosti a jeho výkon zostřit uložením některých vhodných omezení či povinností. V současné právní úpravě bohužel postrádám podmínku vedení řádného života během výkonu trestu domácího vězení. Tato podmínka by nepochybně posílila výchovný a resocializační efekt tohoto alternativního trestu.

7. Summary

For a topic of my thesis I chose the home detention like an alternative to imprisonment. The aim of the work is to present a clear and understandable interpretation of current legislation of house arrest. Home detention has its origins overseas, the U.S. began to be used in the eighties of the 20th century, in Europe, in various forms, we can meet this punishment in the UK, France, Belgium, the Netherlands and Sweden. In Germany and Switzerland, this sanction in the meantime was being experimented. Since its introduction is expected to further reduce the proportion of unconditional prison punishments, as this modern sanctions represents a compromise between limiting the freedom of the offender and his leaving at liberty, is the most stringent alternative to imprisonment and could be used as well in those cases where the other alternative punishments seems too mild solution of the case.

The punishment should be an alternative especially for imprisonment, which should be imposed on persons who should be taking into account the disposition and seriousness of the offense, the offender and the possibilities of re-socialization while directly affect restriction of personal liberty (not enough to conditional conviction) but it is sufficient in view of their personal attributes and family circumstances considerably smaller intensity intervention against them.

Advantages of the home detention primarily consist in maintaining positive social, social, family and work relations, the convicted person is left at liberty at home, spared the negative effect of prisonitation. It is demonstrable that long-term social isolation in the prison surroundings leads to a distortion of social interaction. Convicted can continue in his job and also he can economically support his family.

Undoubtedly is also favorable psychological influence of imprisonment in a domestic ambience, which may have a positive effect on the integration of a prisoner to a normal life after the end of the

sentence and its social adaptation. Facilitating is the re - socialization of offenders, since we can expect that the convicted person who works and increase their qualifications will not commit crime after the end of the punishment. Its introduction is undoubtedly well for saving public money otherwise spent on performance imprisonment in prisons. Economic benefit of home detention is not only direct, because this punishment will bring indirect economic benefits convict who will be able to continue to work and thus contribute to the public budget or possibly contribute by the fee a working of the electronic monitoring. It also may positively affect overcrowded jails and busy courts.

Limits for its wider use, however, currently represent mainly insufficient capacity of officials of Probation and Mediation Service and the absence of electronic monitoring.

8. seznam použité literatury

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborné publikace a periodika

ALBRECHT, H. J.: *The Place of Electronic Monitoring in the Development of Criminal Punishment and Systems of sanction.* In: Mayer, M., Haferkamp, R., Levy, R. (Eds.). *Will Electronic Monitoring have a Future in Europe ?* Freiburg 2003, 264 s

ASHWORTH, A.: *Sentencing and Criminal Justice.* Fourth Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, 404s. ISBN: 978-0-521-67405-8

AUSTIN, J., IRWIN, J., KUBRIN, C., E.: *It's about time: America's imprisonment binge.* In: Thomas G., Blomberg and Stanley Cohen (eds.). *Punishment and Social Control.* (2d ed), 2003, New York, Aldine de Gruyter, 123 s.

BALÍK, S.: Historická mozaika. *Bulletin slovenskej advokácie.* 2005, č. 1.

BLANDA, R.: Odstraní elektronické náramky preplnёнost českých věznic. *České vězenství,* 2010, č.1, s.16

BLATNÍKOVÁ, Š., DIBLÍKOVÁ, S., PŘESLIČKOVÁ, H., ET AL.: Pátá konference Evropské kriminologické společnosti, Krakov 2005. *Trestní právo,* 2005, č.12, s.15-20

BLUMSTEIN, A.: U.S. criminal justice conundrum: Rising prison populations and stable crime rates. *Crime & Delinquency,* 1998, č.44, s.127-135

ČÁDOVÁ, J.: Domácí vězení není jen sankce, ale i sociální práce. *České vězenství,* č.1, s.17-18

ČERNÍKOVÁ, V. a kol.: Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň : Aleš Cenek, 2008, 244 s.

DIBLÍKOVÁ, S., KARABEC, Z., MACHÁCKOVÁ, R.: Krátkodobé tresty odnětí svobody. *Právní praxe c. 7/2000,* str. 432 - 441.

FÁBRY, A., NOVÁK, I.: *Základy penologie.* Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1995, 60 s.

FENYK, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní rád - průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl, Trestní rád. Linde, Praha 2010, 1184 s.

HENDRYCH, D. a kol.: Právní slovník. 3. vydání. Praha 2009.

HOŘÁK, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č.12, s.7-12

JANÁČEK, J.: *České dějiny I. Doba předbělohorská. Kniha I, díl II.* 1. vyd. Praha : Academia, 1984.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 3.přepracované a aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2008

JELÍNEK, J.: Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, č.10, s.36 -41

JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část, zvláštní část. 1. vydání. Praha : Leges, 2009, 896 s.

KARABEC, J.: Účel trestání. *Kriminalistika, čtvrtletník pro teorii a praxi*, 2000, č.2, s.108-117

KRÁL, V.: Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestně právní revue*, 2007, č.8, s. 235-238

KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Překlad: Marcela Dietschlová. *Právní rozhledy*, 1998, č.5, s. 229-233

KRATOCHVÍL, V. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 834 s.

KREJČIŘÍKOVÁ, K.: *Aktuální problematika trestu domácího vězení.* Dny práva 2009. Brno, Masarykova univerzita 2009.

KUČERA, P., KINCL, M.: Ztratí trest domácího vězení smysl ? *Trestní právo*, 2010, č.4,s.3

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. 568 s.

KURAL, V.: K problému tzv. Grundplanung O. A. *Historie okupovaného pohraničí*, 2000.

LATA, J.: Účel trestu a jeho spravedlivost. *Trestní právo*. 2001. č. 5

LHOTKA, V.: Trest obecně prospěšných prací byl navržen pro pachatele nepříliš závažných trestných činů. *Sociální práce/Socialna práce*, 2005, č.5, s.12-15

- MAREŠOVÁ, A.:** Důsledky dlouhodobého uvěznění. *Trestní právo*, 2004 č. 4.
- MINÁRIK, Š. a kol.:** Trestné právo s vysvětlivkami, 1. až 4. zväzok. Zväzok Trestný poriadok. Bratislava: IURA EDITION, 2007, 2300 s., citováno podle informačního systému ASPI (komentář k zákonu č. 301/2005 Z. z.).
- MIRIČKA, A.:** Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. *Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“*, Praha, 1934, s.12
- NAVRÁTILOVÁ, J.:** Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č.10, s.94-97
- NEZKUSIL, J.:** *Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při generální prokuratuře ČSFR, 1989, 5 s.
- NOVOTNÝ, O. a kol.:** *Trestní právo hmotné – 1. Obecná část*. 3. přepracované vydání. Praha: Codex Bohemia, 1997.
- NOVOTNÝ, O. a kol.:** *Trestní právo hmotné – 1. Obecná část*. 5. jubilejní a přepracované a vydání. Praha: ASPI, a.s., 2008.
- PADGETT, K., G., BALES, W., D., BLOMBERG, T., G.:** Under surveillance: An empirical test of the effectiveness and consequences of electronic monitoring. *Criminology&Public Policy* 2010, č.1, s. 61-91
- PALOVSKÝ, T.:** Vybrané otázky k alternativnímu trestání v Polsku. *Trestně právní revue*, 2009, č.8 s. 250-255
- PIROCH, J.:** Čtyřicet let práce pro vězeňskou službu. *České vězeňství*, 2005, č.3, s.7
- PALOVSKÝ, T.:** Vybrané otázky k alternativnímu trestání v Polsku. *Trestně právní revue*, 2009, č.8 s.250-255
- POLÁŠEK, F.:** a další, *Československé trestní zákony*, II. vydání. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství, 1947.
- RENZEMA, M., MAYO-WILSON, E.:** Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders ? *Journal of Experimental Criminology*, 2005, č.2, s. 215-237
- ROZUM, J. a kol.:** Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy. IKSP. Praha 2005, 122 s.

- SKALICKÝ, J.:** Základy penitenciárnej vedy a penologie. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1992, 86 s.
- SOTOLÁŘ, A, PÚRY, F., ŠÁMAL, P.:** Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000.
- ŠÁMAL, P. a kol.:** *Trestní zákoník: komentář I. § 1 – 139.* Praha: C. H. Beck 2009.
- ŠÁMAL, P.:** K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku. *Trestněprávní revue.* 2005. č. 5.
- ŠÁMAL, P.:** Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie* 2009, č.10, s. 22-31
- ŠČERBA, F.:** Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie,* 2009, č.10, s. 86-89
- ŠČERBA, F.:** Metody činnosti Probační a mediační služby. *Trestní právo,* 2002, č.7-8, s.14
- ŠTERN, P., OUREDŇÍKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.:** Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů. Praha : Portál 2010, 216 s.
- VAUGHN , J. B.:** A survey of juvenile electronic monitoring and home confinement programs. *Juvenile and Family Court Journal,* 2009, č.4, s.1-36
- VAN KALMTHOUT, A., Tak, P.:** New sanctions proliferating in the Netherlands. *Owercrowded Times,* 1999. č.11, s. 20-23
- VLČEK, E.:** *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* 3. Nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1996.
- WALMSLEY, R.:** Evropské vězeňské systémy. *Trestní právo,* 2005, č.2, s. 14-18
- WHITFIELD, R. G.:** Electronic monitoring – Erfahrungen aus den USA und Europa. *Bewährungshilfe,* 1999, .s. 44-50
- ZEHR, H.:** Úvod do restorativní justice. Sdružení pro probaci a mediaci v justici. Praha 2003, 49 s.

Právní předpisy a důvodové zprávy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.

Zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1852 r. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád).

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona c. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona c. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě).

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.)

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 41/2009 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., změna trestního zákoníku a trestního řádu.

Internetové zdroje

Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. Vězeňská služba České republiky. Vydavatel: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství. Dáno do tisku 21.9.2005 Dostupné ve formátu pdf z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files

[/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf) [online] (citováno 2.2.2006)

Vantuch, P.: Tresty v novém trestním zákoníku. Dostupné ve formátu pdf z <http://prav.niradce.ihned.cz/c4-10078240-39116660-F00000d-tresty-v-novem-trestnim-zakoniku>. [online] (citace 27.5.2010)

Štefánik, O.: Domácí vězení v minulosti a v současnosti. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1.edition. Brno. Masaryk University, 2010, ISBN 978-80- 210-5151-5.

Púry F.: Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. Trestně právní revue, č.1, 2010, dostupné ve formátu pdf z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_7054/nketer-zmeny-v-ukladani-trestu-podlenoveho-trestniho-zakoniku [online] (citace 16.12.2010)

Andrle, P.: Trest domácího vězení: „ Tvrdost“ trestu a jeho ekonomický přínos.

COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1.eddition Brno: Masaryk University, 2010,ISBN978-80-5151-5, dostupné ve formátu pdf z www.law.muni.cz/sborniky/cofola_2010/files/sankce/Pleva_Jiri__1556_.pdf [online] (citováno 5.5.2010),

Pleva, J.: Citelnost nepodmíněného trestu odnětí svobody z pohledu jeho výkonu.

COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition, Brno, Masaryk University Dostupné v formátu pdf z www.law.muni.cz/sborniky/cofola_2010/files/sankce/Pleva_Jiri_1556_.pdf. [online] (citace 28.6.2010)

Jemelík, Z.: Klamavé reformní naděje. Dostupné v pdf formátu z http://www.Parlamentní_listy.cz/parlament/politici-voličům/187936.aspx [online] (citováno 2.3.2011)

Štern, P.: Naše působnost končí před branami věznice. PMS - PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné v pdf

formátu z <http://www.pmscr.cz/aktuality/domáci-vězení-funguje-i-bez-náramku>, [online] (citováno 2.3.2011)

Štern, P.: Domáci vězení funguje i bez náramků. PMS - PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné v pdf formátu z <http://www.pmscr.cz/aktuality/domáci-vězení-funguje-i-bez-náramku>. [online] (citováno 2.3.2011)

Mayer, M.: Evaluation of a pilot project on electronic monitoring Max Planck Institute for foreign and international criminal law. Freiburg 2000-2004. 2004. [On-line] dostupné v pdf formátu z http://www.iuscrim.mpg.de/forsch/krim/mayer_en.html [On-line] (citováno 24.2 2005)

Home Confinement/Electronic Monitoring. Literature Review. October 15, 2009. Prepared Under OJJDP Cooperative Agreement #2008-JF-FX0072 dostupné v pdf formátu z <http://www2.dsgonline.com/dso/Home%20Confinement%20EM%20Lit%20Review.pdf>, [online] (citováno 12.1. 2011)

Black, M., Smith, R.: Electronic Monitoring in the Criminal Justice System. Australian Institute of Criminology, Canberra 2003, 6 s. [online]:

Kalvodová, V.: Domáci vězení v české právní úpravě. In aktuální otázky trestného zákonodárstva, pocta prof. JUDr. Milanovi CICOVI, DrSc. et. mult. Dr. h. c. k 80. narozeninám. Zborník příspěvků z celoštátní konference s mezinárodní účastí konané dne 19. januára 2012. Bratislava 2012, str. 103 - 112. [online]

Lapidos, J.: You're Grounded! How do you qualify for house arrest? Slate Magazine. [online] Dostupné z: <http://www.slate.com/id/2209984/> [cit. 20/03/2012]. Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění (Handbook of basic principles and promising practices on Alternatives to Imprisonment). [online] Dostupné z <http://www.ok.cz/iksp/docs/368.pdf> [cit. 17/02/2012].

Wennerberg, I., Pinto, S.: 6th European Electronic Monitoring Conference 2009 - Analysis Of Questionnaires, str. 3 [online] Dostupné z: http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire%20summary.pdf [cit. 20/03/2012].

Ostatní zdroje

Odd. KAM, PS Parole, **Čádová, J.: Metodický postup PMS ČR v oblasti zajištění možnosti uložení a kontroly výkonu trestu domácího vězení.**

Verze 21. 10. 2009. Praha 2009.

Archiv koruny české – katalog listin z let 1158 – 1346. Archiv koruny české, katalog listin z 1158-1346/sepsal Rudolf Koss (1884-1929). Praha, Zemský národní výbor 1928, 245 s.

Prof. Dr. Rieger, B.: Ústavní dějiny Rakouska. Praha: nakladatelství J. Otto, 1903, 58 s.

Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2009, Generální ředitelství - odbor správní a právní, 71 s.

Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky, svazek 59. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, Praha, 2000, 215s

Vláda ČR. Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) – Část první. Obecná část, hlava V. Automatizovaný systém právních informací – ASPI LIT 31875CZ.

Report. Committee on Legal Affairs and Human Rights of the Council of Europe on the situation of European prisons and pre-trial detention centres. Doc. 10097, 19 February 2007